ПРОЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

№ 5 1932 Менск 11 красавіка

ЦАНА АСОБНАГА НУМАРУ 5 КАП.

ОРГАН ФЭДЭРАЦЫІ АБ'ЯДНАНЬНЯЎ САВЕЦКІХ ПІСЬМЕНЬНІКАЎ І ГАЛОЎМАСТАЦТВА БССР

Кіно на службу соцыялізму

«Пэрыяд дыктатуры пролетарыяту і будаўніцтва соцыялізму зьяўляецца пэрыядам росквіту нацыянальных культур, соцыялістычных па зьместу і нацыянальных па форме» (Сталін).

У БССР і ва ўсім Савецкім Саюзе, на аснове буйнейшых посьпехаў соцыялістычнае індустрыялізацыі і колектывізацыі сельскай гаспадаркі, бурнымі тэмпамі расьце пролетарская нацыянальная культура і мастацтва працоўных усіх нацыянальнасьцяй БССР.

Кінематографія БССР, зьяўляючыся адной з найбольш маладых галін нацыянальна-культурнага будаўніцтва, за сем год свайго існаваньня, пры актыўнай дапамозе пролетарскай грамадзкасьці, пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б, дасягнула значных посьпехаў. Дзякуючы якаснаму росту кінопродукцыі — фабрыка Белдзяржкіно «Савецкая Беларусь» заняла выдатнае месца ў сыстэме ўсёй савецкай кінематографіі.

Беларуская савецкая кінематографія за час свайго існаваньня дала такія мастацкія фільмы («Нянавісьць», «У агні народжаная», «Рубікон», «Жанчына», «Шчасьце»), якія ў асноўным зьяўляюцца моцнай зброяй у руках пролетарыяту ў барацьбе за будаўніцтва соцыялізму.

Аднак, аглядаючы шлях, пройдзены кінематографіяй БССР, памылковым было-б разглядаць як адзіны, аднатыповы процэс яе разьвіцьця. Факты разьвіцьця сьведчаць пра абвостраную клясавую барацьбу ў кінематографіі БССР. Гэтая барацьба складала і складае непарыўную частку агульных процэсаў абвастрэньня клясавае барацьбы ў нашай краіне. Гэта знайшло сваё актыўнае адлюстраваньне ў імкненьнях беларускіх контррэволюцыйных нацыянал-дэмократаў накіраваць разьвіцьцё кіно БССР па шляху стварэньня фільм буржуазных па свайму зьместу і нацыянальных па форме (фільм «Кастусь Каліноўскі», кінодыскусія па тэматычнаму пляну ў 1928 годзе), імкненьне яўрэйскіх шовіністаў [illegible] дробнабуржуазнай па форме і соцыялістычнаю зьмес[illegible] фільм «Его превосходительство» [illegible] імкненьне вялікадзяржаўных шовіністаў адмаўляць нацыянальныя асаблівасьці мовы, культуры, быту і неабходнасьць барацьбы за пролетарскае нацыянальнае кіно.

Адыход некаторых работнікаў кінофабрыкі ўправа ад задач савецкай кінематографіі знаходзіць сваё адлюстраваньне ў выпуску фільм, якія няправільна паказваюць ролю пролетарыяту і партыі ў грамадзянскай вайне і соцыялістычным будаўніцтве БССР (фільмы «Сосны шумяць», «Песьня вясны», «Отэль Савой») і клясава-варожых (фільм «Хамэлеон» —сатыра на савецкую ўладу).

Сёнешні этап кінофронту БССР характарызуецца ростам пролетарскага ядра кіно (сцэнарысты), імкненьнем некаторай часткі творчых работнікаў ідэолёгічна перазброіцца, кансолідацыяй вакол партыйна-комсамольскага ядра асноўнай масы работнікаў Белдзяржкіно на базе змаганьня за нацыянальнае пролетарскае кіно.

Вялікім прарывам у рабоце кінофабрыкі Белдзяржкіно зьяўляецца справа падрыхтоўкі творчых кінокадраў з працоўных карэнных нацыянальнасьцяй БССР. Фабрыка Белдзяржкіно знаходзіцца ў Ленінградзе. Гэта, бязумоўна, ускладняе работу па падрыхтоўцы кадраў, аднак не зьяўляецца немагчымым, як гэта некаторыя імкнуцца давесьці. Віна ў гэтым ляжыць на кіраўніцтве трэсту і фабрыкі Белдзяржкіно. У гэтым годзе пачынаецца будаўніцтва кінофабрыкі Белдзяржкіно ў Віцебску. Выпрацаваць генэральны плян падрыхтоўкі кадраў і па-бальшавіцку яго ажыцьцяўляць—першачарговая задача ўсёй сыстэмы Беладзяржкіно пры дапамозе ўсёй пролетарскай грамадзкасьці і ў першую чаргу БелАПП.

Мы павінны падкрэсьліць, што з боку значнай часткі членаў БелАПП і савецкіх пісьменьнікаў наогул нагляддаецца недаацэнка вялізарнай ролі кіно ў справе клясавага змаганьня пролетарыяту, у справе соцыялістычнага будаўніцтва БССР. Беларуская пролетарская літаратура стала ўжо ідэйна-вядучай сілай усёй савецкай літаратуры БССР. Беларуская пролетарская літаратура ўжо ў значнай меры ўплывоўвае на наш тэатральны фронт. **Кінофронт застаўся па-за межамі ўплыву і ўдзелу БелАПП.** Гэты разрыў трэба зараз-жа ліквідаваць. БелАПП павінен правесьці адпаведную работу сярод пролетарскіх і савецкіх пісьменьнікаў з мэтай уключэньня іх ў творчую работу па стварэньні пролетарскае кінематографіі БССР.

Сакратарыят БелАПП гэтымі днямі заслухаў даклад кіраўніцтва кінофабрыкі «Савецкая Беларусь». Цэлы шэраг конкрэтных мерапрыемстваў, прынятых сакратарыятам, павінны быць як мага хутчэй праведзены ў жыцьцё. Плєнум БелАПП, які склікаецца ў маі месяцы, будзе абмяркоўваць пытаньні кінематографіі БССР. Да гэтага часу трэба накіраваць некалькі брыгад беларускіх пролетарскіх і савецкіх пісьменьнікаў на фабрыку для азнаямленьня з спэцыфікай кінаработы, з характарам продукцыі выпуску 1932 году, для зьбліжэньня з творчымі работнікамі фабрыкі. ДзВБ павінна надрукаваць шэраг кніжок для популярызацыі кіносправы сярод шырокіх працоўных мас.

Справа стварэньня пролетарскай кінематографіі—справа ўсёй пролетарскай грамадзкасьці БССР. БелАПП і БелФАСП павінны прыняць усе неабходныя захады, каб пад кіраўніцтвам партыі наша кінематографія стварыла мастацкія кінопалотны, соцыялістычныя па зьместу і нацыянальныя па форме—вартыя эпохі стварэньня бясклясавага грамадзтва.

Падрыхтоўку да Кастрычніка — на поўны ход!

Ужо зараз павінна шырока разгортвацца падрыхтоўчая работа да сустрэчы XV гадавіны Кастрычніка.

Роля ўстаноў і організацый мастацкай работы ў падрыхтоўцы да гэтай гадавіны Кастрычніка—вялізарная.

Аднак, ход папярэдняй падрыхтоўчай работы яшчэ далёка нездавальняючы. Яшчэ ня ўсе ўстановы і организацыі па-ўдарнаму ўключыліся ў падрыхтоўку. На-сёньня яшчэ шмат устаноў, якія ня маюць, нават, пляноў сваёй работы. Напрыклад, Культсэктар ЦСПСБ абмежаваўся толькі апублікаваньнем конкурса на лепшую кнігу да XV-ці—годзьдзя Кастрычніка. У разгортваньні ўсёй астатняй работы культсэктар спадзяецца на сэктар масавых кампаній ЦСПСБ, які так сама ў гэтым бязьдзейнічае.

Назначная работа праведзена і БелТРАМ'ам. Покуль заключаны з аўтарамі ўмовы па напісаньні п'ес. А пэрспэктыў на іншыя віды і форм работы няма.

Вялізарную работу па падрыхтоўцы да гадавіны Кастрычніка праводзіць Белдзяржкіно. Ужо зараз складзены падрабязны плян ўсёй работы, які прадугледжвае ажыцьцяўленьне каштоўных мерапрыемстваў.

Так, па лініі вытворчасьці, кіно-фабрыкай «Савецкая Беларусь» мяркуецца выпуск двух гукавых мастацка-поўнамэтражных карцін: «Кастрычнік на Беларусі» і «Слава сьвету». У гэтых кіно-карцінах павінны знайсьці свой адбітак і высока-мастацкі паказ героікі будняў будаўніцтва, барацьбы за соцыялізм, выхаваньне новага чалавека. Рэжысэрскі калектыў Белдзяржкіно павінен з усёй рашучасьцю пры распрацоўцы названых кіно-карцін весьці барацьбу з буржуазнай ідэалёгіяй, за высокі мастацкі ідэёвы паказ рэчаіснасьці.

У галіне хронікі Белдзяржкіно мяркуе выпусьціць агіт-масавы кінофільм, які будзе адлюстроўваць БССР у заключным годзе пяцігодкі, рост БССР, ператварэньне з краіны спажываючай у краіну вытворчую, рост у краіне рабочае клясы і яе дабрабыту.

У галіне капітальнага будаўніцтва Белдзяржкіно мяркуе адчыніць гукавы кіно-тэатр у горадзе Воршы, скончыць пабудову дому падсобных прадпрыемстваў для Белдзяркіно (павільёны для хронікі, мантажная майстэрня, майстэрня па рамонту кіно-апаратуры і інш.). Акрамя гэтага па БССР мяркуецца кінофікаваць чатыры тэатры: у Гомелі, Магілеве, Слуцку і Мозыры; адчыніць гукавыя кіно-сэансы у пяці буйнейшых клюбах у гарадох БССР. Для колектыўных форм сельскай гаспадаркі Белдзяржкіно мяркуе выпусьціць 20 гукавых кіно-перасовак, адчыніць 10 вясковых кіно-стацыянарак (з іх 5 гукавых). На плацох буйнейшых гарадоў БССР будуць устаноўлены экраны, на якіх будзе дэмонстравацца кіно-фільм пра дасягненьні соцбудаўніцтва СССР і БССР за 15 год.

Уся работа Белдзяржкіно павінна быць згуртавана на высока-мастацкі бальшавіцкі паказ дасягненьняў за 15 год Кастрычніка як ў галіне эканомікі, так і культуры.

П. Скокаў.

Правярэм падрыхтоўку літаратурнага і мастацкага фронту да XV гадавіны Кастрычніка і бальшавіцкай вясны

Аповесьць пра інтэрацыянальнае адзінства

Пра агульныя задачы падрыхтоўкі нашай літаратуры да сустрэчы вялікай гадавіны Кастрычніка я пісаў ужо на старонках нашай газэты.

Пару слоў пра мой асабісты ўдзел у гэтай справе.

Маю на ўвазе скончыць за лета другую кніжку мае новае аповесьці, прысьвечанай тым вялізнейшым зрухам і зьменам, якія адбыся ў нас у сувязі з Кастрычнікам, які адбываюцца зараз.

Асноўная ідэя аповесьці—інтэрнацыянальнае адзінства працоўных. Першую кніжку скончыў напісаньнем, зараз пішу другую.

Міхась Лынькоў.

Напішу поэму пра комсамол

XV гадавіна Кастрычнікавай рэволюцыі хвалюе кожнага актыўнага ўдзельніка соцыялістычнага будаўніцтва. Тым больш яна хвалюе і ўзбуджае, дае новы творчы натрой тым, чыя большая палова фактычнага жыцьця прайшла з Кастрычнікам.

Я лічу, што ўся мая творчая работа да гэтага часу не дстаткова адлюстроўвае тое, што я бачыў у вялікі гістарычны час за гэтыя пятнаццаць год: часы ваеннага комунізму, грамадзянская вайна, беларуская окупацыя, бандытызм, барацьба за саветы, нэп, рэконструкцыя, усуспленьне ў соцыялізм,—усё гэта толькі часткова закранута ў маёй творчасьці, а часта зусім не асьветлена.

Праўда, гэта былі віды актыўнай працы на многіх участках соцбудаўніцтва і ўпартай творчай вучобы. Цяпер можна будзе больш поўна і глыбока будаваць сваю творчасьць.

Конкрэтна: да XV гадавіны пішу словы для адное музычнае рэчы, якая павінна выконвацца з эстрады і зьбіраю матэрыял для поэмы пра ўдзел комсамолу ў партызаншчыне і грамадзянскай вайне.

Пятрусь Броўка.

Супроць рэштак уласнасьці

Да канца другой пяцігодкі мы пабудуем бясклясавае грамадзтва. Зараз ужо мільёны сялянства пад кіраўніцтвам партыі ідуць у колгасы, рвучы назаўсёды з самымі моцнымі перажыткамі мінулага, уласнасьцю, гэтаю «прычынаю прычын» нявольніцтва, жабрацтва і эксплёатацыі. Але гэтыя перажыткі яшчэ доўга будуць весьці змаганьне ва ўнутраным «я», яшчэ часта будуць выступаць у тых ці іншых праявах.

Мой абавязак, як пролетарскага пісьменьніка, ускрыць у мастацкіх вобразах усю гніль індывідуальнай уласнасьці. Мною напісаны на гэту тэму шэраг вершаў. Зараз я пішу п'есу «Уласнасьць», якую хочу здаць да XV гадавіны Кастрычнікавай рэволюцыі аднаму з нашых тэатраў.

Мікола Хведаровіч.

XV гадавіна—ня толькі сьвята, а стымул да барацьбы

Гэтая гістарычная гадавіна будзе адзначана новым гіганцкім уздымам рэволюцыйнай хвалі ў капіталістычных краінах.

Глыбокі крызіс—аснова гэтага рэволюцыйнага ўздыму і—адначасова — аснова новай прадвяшчальнай вайны. Магілы імпэрыялістычнай вайны 1914—1918 г. г. яшчэ незараўняліся. Гэта—жывы напамінак.

Пісьменьнікі Савецкага Саюзу павінны поўнасьцю мобілізаваць сваё слова на справу абароны СССР, на справу інтэрнацыянальнай еднасьці ўсіх працоўных сьвету. Пісьменьнік за гэтай справай— не савецкі пісьменьнік.

Да XV гадавіны пішу для Дзяржаўнага ТРАМ'у п'есу «Рот фронт», прысьвечаную інтэрнацыянальнай еднасьці, адзінаму фронту комсамолі ўсіх краін у барацьбе за сусьветны Кастрычнік.

Барыс Мікуліч.

Рыхтую роман пра грамадзянскую вайну

Да XV-й гадавіны Кастрычнікавай рэволюцыі пішу роман на тэму грамадзянскай вайны. У романе будзе адлюстравана франтавое жыцьцё Чырвонае арміі. Будзе паказана партызанскае змаганьне з белапалякамі. На фоне беларускіх палёў я думаю паказаць гэроічнае змаганьне сялянскай беднаты ў часе адступленьня белапалякаў. Усе падзеі будуць ўвязвацца з нашым сучасным будаўніцтвам. Роман павінен зьвязацца падагульненьнем пройдзеных 15 год: ад дзён руйнаваньня, разбурэньня і да нашых гістарычных перамог у будаўніцтве соцыялізму.

Сымон. Баранавых.

Тэатры—на фронт сяўбы

Створаны першы колгасны тэатр ударна прыступіў да працы. Зараз тэатр працуе над п'есай М. Ільінскага «Вясна».

Другі Колгасны Тэатр стварыў дзьве брыгады. Брыгады 1-га красавіка выяжджаюць на раёны, на вясеньнюю пасеўную кампанію. Акторскі склад тэатру з энтузіязмам ўзяўся за выкананьне ганаровай задачы.

В. Чарнаўскі.

Стварыць вялікасны вобраз рэволюцыі

Кватэра, Дом Пісьменьніка, выдавецтва—вось зачараваны трыкутнік для шмат каго з нашых пісьменьнікаў. Хутчэй з гэтага трыкутніка! Туды, дзе жывыя людзі робяць вялікую жывую справу пабудовы бясклясавага грамадзтва. Гэта я—у сувязі з XV гадавінай Кастрычніка. Інакш лёгка апынуцца ў ролі «доблестнага лыцара», які апявае даму свайго сэрца, ня бачучы яе ў вочы і не адчуваючы жывога трапятаньня яе сэрца. У справе адлюстраваньня нашай літаратурай пройдзеных рэволюцыйных этапаў — вялізарныя прабелы. Асноўныя зьвеньні на гэтых этапах, ухапіўшыся за якія, пролетарыят, пад кіраўніцтвам комуністычнай партыі, набліжаў да сябе пастаўленую мэту, рухаў наперад гісторыю—гэта найбагацейшыя залежы тэм, з якіх паўстане яскравы, вялікасны вобраз рэволюцыі. Кажу паўстане, бо XV гадавіна Кастрычніка падштурхне, напэўна, пісьменьнікаў на распрацоўку гэтых тэм.

Сам я працую над романам, першую кнігу якога хутка скончу. У першай кнізе хочу паказаць, як ачуньвала вёска пасьля вайны і окупацыі, як нараслі ў ёй супярэчнасьці, як нараджаўся і рос той актыў, што будуе сёньня соцыялістычную вёску. Паміж «хачу паказаць» і «паказаў» знаходзіцца мая падрыхтаванасьць да гэтага і мае пісьменьніцкія здольнасьці, якія я хочу зьпрабаваць тут у новым для мяне жанры. Чым лепш мне ўдасца першая кніга, тым хутчэй і з большай ахвотай вазьмуся за другую.

Асноўнай тэмай другой кнігі будзе організацыя і гаспадарчае ўмацаваньне колгасу. Думаю гэтым хоць трохі павысіць сваю творчую вазінавачнасьць.

Крапіва.

Першыя і апошнія

«Трэцяя бальшавіцкая вясна праўдзіна прайсьці пад знакам барацьбы за організацыйна-гаспадарчае ўмацаваньне колгасаў. Асноўнымі асаблівасьцямі веснавой сяўбы гэтага году зьяўляюцца вырашальныя перамогі партыі, дасягнутыя ў галіне індустрыялізацыі, у соцыялістычнай рэконструкцыі сельскай гаспадаркі, у выніку чаго колгасы і саўгасы займаюць перавагу месца ў сельскагаспадарчай вытворчасьці. Адзначаючы гэта, плєнум прапануе профсаюзным ды іншым організацыям прыняць непасрэдны ўдзел у падрыхтоўцы да сяўбы, перабудаваць работу так, каб на працягу бліжэйшага часу ў галіне шэфства из кіраваць увагу на 1) прыняцьце актыўнага ўдзелу ў організацыйна-гаспадарчым умацаваньні колгасаў; 2) на культурна-політычнае выхаваньне шырокіх колгасных мас у сьвядомых будаўнікоў колгаснае гаспадаркі» (З пастаноў плєнуму ЦК і ЦКК КП(б)Б пра веснавую сяўбу).

Але праведзены намі агляд мастацкіх і літаратурных організацый у сэнсе таго, што імі праароблена ў галіне практычнага ўдзелу ў падрыхтоўцы да веснавой сяўбы, кажа аб тым, што ня ўсе яшчэ ўсьвядомілі сабе ўсёй важнасьці іх удзелу ў веснавой кампаніі, ня ўсе яшчэ пераключыліся на дапамогу трэцяй бальшавіцкай вясьне. Так, напрыклад, трамядро пры клюбе будаўнікоў на запытаньне «што вамі зроблена ў дапамогу веснавой пасеўнай кампаніі?» адказваюць: «мы рыхтуемся да будаўнічага сэзону і таму тут нічога не зрабілі». Бачыце, у кіраўніка клюбу гэтая падрыхтоўка да будаўнічага сэзону зусім выключае ўдзел у веснавой сяўбе.

У Белдзяржкіно праароблена некаторая работа, але зусім недастатковая.

Для організацыі работы па абслугоўваньню кампаніі высылаецца спэцыяльная брыгада, шмат адказных працаўнікоў ужо выехалі на раёны. Рыхтуецца спэцыяльны агітфільм «Атакі вясны», які будзе выпушчаны ў першай палове красавіка. На адным толькі менскім аддзяленьні працуюць для абслугоўваньня пасеўнай кампаніі 82 кіноперасоўкі. Але 23 кінофільмы, прызначаныя для веснавой пасеўкампаніі, ляжаць на складзе з-за адсутнасьцю плёнкі (замест 66 тыс. мэтраў Саюздіно выслала толькі 31 тыс.). Няма сталай сувязі з мясцовымі аддзяленьнямі, і таму кіраўніцтва ня ведае, што там практычнага робіцца на сёньняшні дзень, кіраваньне абмяжоўваецца толькі адносінамі.

Спраўныя кіноперасоўкі бязьдзейнічаюць з-за адсутнасьцю кіномэханікаў. Трэба з курсаў кіномэханікаў, якія вучацца пры Белдзяржкіно, датэрмінова выпусьціць працаўнікоў для пасылкі на раёны. Па-другое, трэба наладзіць сталую сувязь з мясцовымі аддзяленьнямі і кіраваць імі. Вывучыць вопыт Віцебску, які зрабіў добры пачатак, організаваўшы разам з газэтай «Віцебскі Пролетары» агіткараван для абслугоўваньня колгасаў, і перанесьці гэты вопыт шляхам соцспаборніцтва на астатнія аддзяленьні.

Першы Беларускі дзяржаўны тэатр таксама ўключыўся у падрыхтоўку да сяўбы. Складзена была брыгада актораў з 13 асоб, якая выехала у Талачынскі раён і працавала там 6 дзён у буйнейшых колгасах. У тэатра ёсьць свой падшэфны колгас, але выезду туды пакуль-што не рабілі. Трэба каб гэты пачатак 13 ударнікаў актораў, якія скарысталі на гэтую работу свае выходныя дні—падахвоціў увесь астатні колектыў тэатру, трэба як найхутчэй уключыцца на дапамогу бальшавіцкай вясьне. Ніякія спасылкі на тое, што ў тэатры не хапае актораў, ня могуць быць прыняты пад увагу.

Яўрэйскі дзяржаўны тэатр на справе паказаў узоры добрай падрыхтоўкі да бальшавіцкай сяўбы. Увесь колектыў у парадку добраахвотнасьці аддаў свае выходныя дні для выезду у колгасы. Мяркуецца чатыры наступных выезды (з іх 2 у падшэфны нацыянальны колгас «Свабода», дзе ўжо зроблены былі пастаноўкі на мясцовым матэрыяле). Акрамя гэтага брыгада ў колгасе правяла вялікую масавую работу (організацыя чырвонага кутку, радыё, удзел на сходах, дапамога ў ліквідацыі прарыву і інш.). Брыгада заключыла соцыялістычную ўмову з колгасьнікамі на лепшае выкананьне свах вытворчых плянаў. Гэтае было зроблена разам з рабочымі друкарні імя Сталіна.

Вопыт узорнай работы яўрэйскага дзяржаўнага тэатру павінен быць перанесены ва ўсе організацыі мастацкага фронту. Трэба прыняць зараз-жа захады, каб усе літаратурныя і мастацкія організацыі ўзяліся за справу падрыхтоўкі да трэцяй бальшавіцкай вясны.

М. М.

Пятрусь Броўка

Есьць наша айчына!..

Пачалася такая хада,
што мне цяжка жывому цяпер
тут спакойна глядзець—
на драпежныя сьцягі імпэрыі,
на разьбітую вёску Цзян-Ван,
на разбураны горад Чапэй,
на ігрышча крыві
[illegible]
Падплываюць ізноў крэйсары
пад Шанхай
і ўстае з дамавіны Пу—і
імпэратар—
на чырвоныя пікі,
на савецкі Кітай,
каб ня даць разарваць вам
астрожныя краты.
Устае з дамавіны Пу—і
Імпэратар
і праедзены мольлю сурдут
апранае.
Пры ім яго
поўная варта,
Пры ім
яго варта такая:
адзін генэрал
ад разьбітае арміі,
два адміралы
на кастылёх,
некалькі пекінскіх
старых жандармаў—
каторы з нагамі,
каторы бяз ног.
І вось пачалася
такая імпэрыя—
манархавы рукі:—японскі бізун,
манчжурскае поле: — японскае
зерне;
... А цела кітайскіх рабочых
грызуць.
Ды хіба надоўга
такая гульня?..
шалёных манархаў—
вар'ятаў гайня!
Вам-жа патрэбен
выключны спакой—
вылячыць тронны
свой гемарой!
І прыдзе спакой вам
падонкі зграй;
ізноў дамавіну
зьвіхураць вам.
Ратуюць саветы
пакутны край,
і стане чырвонай
Манчжурыя.
... ШТО МНЕ ЦЯЖКА СПАКОЙНА
ГЛЯДЗЕЦЬ:
На сухотны Парыж,
што кідаецца вечарам у Сену,
што ня можа стрымаць
свайго сэрца пажар...
на штандары з эмблемай „R F"
што ўзьнімае рука Сітроэна,
на натоўпы пакутных людзэй,
што праклялі галодны штандар.
Замест хлеба частуюць іх
воламам, медзю,
разьбіваюць вялікіх жаданьняў
зару...
І ўзьнімае Парыж
і рабочы Вэдынг
на сваю барацьбу
мільёны рук!
Вас ніхто ня стрымае—
ніякі Сігеміцу,
ніякія Тард'е,
ніякі Чжа-О-Лін,
Вы шукаеце права
і вы будзеце біцца
За савецкі Парыж
і чырвоны Бэрлін.
Ты шукаеш айчыны—
Сян;
Ты шукаеш айчыны
Жан;
Ты шукаеш айчыны
Ганс!
У цябе ёсьць айчына—
Сян;
У цябе ёсьць айчына—
Жан;
У цябе ёсьць айчына
Ганс!
Гэта наша айчына—
Сян;
Гэта наша айчына—
Жан;
Гэта наша айчына
Ганс!
Вось дзе наша айчына—
Жан;
Вось дзе наша айчына—
Сян;
Вось дзе наша айчына—
Ганс!
Ад далёкага Мурманску
да Сахаліна
дзе прайшла рэволюцыі нашай
хада...
Вырасла наша
і ваша айчына;
гэта на сапраўднаму,
гэта так!
Тут беспрацоўя
ніколі ня знаюць,
тут не зьядае
згрызота—нуда...
Тут хлеба і працы
заўсёды хапае—
Гэта на сапраўднаму,
гэта так!
Да нас падасьпела
цяпер вясна
і рэчкі паводкай
зьвіняць—
І новыя гоні работы
у нас,
а рэкі крыві
у вас,
І рэчкі крыві
ўзьнялі разьліў...
За вас тут балюча
нам!
...А ў нас
упрыгожыць яна палі—
найлепшы мастак—
вясна.
Далёка плыве
будаўніцтва рэха
І песень
магутны рой...
Мы ўзьняліся
на многа паверхаў
гэтаю,
нашай вясной!
Тут новыя думкі
выходзяць на сьвет
І нашый
сапраўдны саюз...
І б'ецца
ў нашай, чырвонай Маскве
сусьветнай айчыны
пульс.
Дык вось дзе айчына—
Сян;
Дык вось дзе айчына—
Жан;
Дык вось дзе айчына,—
Ганс!
Але падыходзяць
да нашых граніц,
верхал ўзьнімаюць
і гам—
бразгаюць зброяй
вашы паны—
перашкаджаюць
нам.
Нішчадна змагайцеся
з імі там,
зьнішчайце ўсіх
нашчэнт!
Каб стала чырвонаю
веска Цзян-Ван,
чырвоным, каб стаў
сусьвет!
Баранеце айчыну—
Сян;
Баранеце айчыну—
Жан;
Баранеце айчыну—
Ганс!

Менск, сакавік, 1932 г.

БАІ ЗА ШАНХАЙ

Новае папаўненьне—на фронт пролетарскай літаратуры

(Да першай літаратурнай конфэрэнцыі пагранахраны і войск АДПУ БССР)

Другі пашыраны плєнум ЦС ЛОЧАФ (люты гэтага году) падвёў вынікі паўтарагадовага існаваньня і работы ЛАЧАФ. і аналізаваў наша становішча ў пытаньнях абароннай літаратуры. У сваёй рэзолюцыі па гэтым пункце плєнум запісаў, што «з боку РАПП цалкам і крытычнага ядра РАПП у асаблівасьці, да гэтага часу амаль не аддаваўся ўвагі пытаньням мобілізацыі ўсяе мастацкае літаратуры, і ў першую чаргу—пролетарскай, на абаронныя тэмы, што зьяўляецца адным з паказальнікаў адставаньня РАПП ад патрабаваньняў сучаснага пэрыоду разьвіцьця соцыялізму ў СССР і рэзкага абвастрэньня ваеннае небясьпекі». (з рэзолюцыі другога пашыранага плєнуму ЦС ЛАЧАФ, старонка 6-я.).

Ня гледзячы на шэраг дасягненьняў, якія плєнум констатаваў у галіне абароннай тэматыкі, становішча на гэтым вучастку на сёнешні дзень нельга лічыць здавальняючым. Калі за час існаваньня ЛАЧАФ мы дабіліся рашучага павароту да абароннай тэматыкі шырокіх колаў пролетарскіх і савецкіх пісьменьнікаў і гэта зьяўляецца бяспрэчным дасягненьнем, дык тая творчая продукцыя, якую на сёньня мае наш чытач, і паводле колькасьці, а ў значнай меры і паводле якасьці і шматграннасьці проблем і тэм, якія там распрацоўваюцца, нас задаволіць ня можа. Ня гледзячы на вялізную работу, праробленую ЛАЧАФ за кароткі паўтарагадовы тэрмін яго існаваньня, з поля зроку вайсковых пісьменьнікаў і пісьменьнікаў, якія пішуць на вайсковыя тэмы, выпаў цэлы шэраг галін, бяз вычарпальнай распрацоўкі якіх наша абаронная літаратура прэтэндаваць на вычарпальную трактоўку праблемы абароны краіны саветаў ня можа.

Адной з такіх галін зьяўляецца пагранічная тэматыка, якая на сёнешні дзень ня мае ў сваім актыве ні воднага буйнага мастацкага твору наогул і пролетарскага ў прыватнасьці, які-б выразна, поўна, па-ленінску і ў высокамастацкай форме раскрыў-бы перад чытачом процэсы, якія адбываюцца па савецкіх межах. Няма твораў, якія-б паказалі нашу пагранахрану, гэту частку нашай Чырвонай арміі, што знаходзіцца ў напоўбаявой абстаноўцы і стаіць тварам да твару са ўзброеным клясавым ворагам. Няма кніжкі, якая-б расказала пра тую гэроічную работу і змаганьне, якія вядуць нашы пагранічнікі, адарваныя ад культурных цэнтраў, заўсёды ў насторожаных абставінах сярод мясцовага насельніцтва прымежнай паласы. Няма твору, які паказвае нам тых, якія днём і ўначы, у мароз і сьпякоту ня сьпяць каля лініі мяжы, даючы магчымасьць Саюзу ССР спакойна будаваць соцыялізм, даючы працоўным упэўненасьць, што сыгнал пра небясьпеку будзе пададзены ў час.

Гэта адсутнасьць мастацкага паказу нашай пагранахраны ў значнай ступені тлумачыцца тэй спэцыфічнасьцю, у якой жыве наш пагранічнік і, дзякуючы якой, наш пісьменьнік дужа мала знаёмы з яго жыцьцём.

Сярод пагранічнікаў ёсьць людзі, з якіх могуць выпрацавацца і ўжо растуць мастакі слова. Досыць прагледзець комплект шматтыражак пагранчасьцей і ўжо там можна выявіць мноства часта зусім нядрэнных вершаў, нарысаў, апавяданьняў, якія па-мастацку паказваюць нашу пагранахрану.

Пытаньне выхоўваньня пісьменьнікаў з асяродзішча саміх пагранічнікаў упіраецца на сёнешні дзень у іхнюю вучобу, у організацыю правільна пастаўленай консультацыі, ва ўвагу да літаратурнай работы парторганізацый, комсамолі і ўсяе грамадзкасьці пагранахраны. Але якраз гэтага да апошняга часу і ня было ў дастатковай меры.

Другі плєнум ЦС ЛАЧАФ завастрыў сваю ўвагу на пытаньнях пагранічнай тэматыкі. Поруч з плєнумам гэтаму пытаньню была аддадзена належная ўвага і політапаратам пагранахраны. У выніку на сёнешні дзень мы маем першыя крокі да разгортваньня літработы ў часьцях пагранахраны і войска АДПУ.

У беларускай ваеннай акрузе зараз пад кіраўніцтвам палітаддзелу УПА і ВАДПУ БССР, пры актыўнай дапамозе БелЛАЧАФ шырака разгарнулася работа па стварэньні літаратурных гурткоў у часьцях ВАДПУ і работа па заклiку ўдарнікаў у літаратуру.

Для замацаваньня гэтай работы і для пераводу яе на вышэйшую ступень палітаддзел УПА і ВАДПУ БССР 15-га красавіка склікае ў МЕНСКУ ПЕРШУЮ ЛІТАРАТУРНУЮ КОНФЭРЭНЦЫЮ ПАГРАНАХРАНЫ і ВАДПУ БССР.

Асноўнымі задачамі будучай конфэрэнцыі будуць выяўленьне, організацыя і накірунак на правільным рэчышчы літаратурных сіл пагранахраны і ВАДПУ.

Конфэрэнцыя павінна будзе замацаваць заклік ударнікаў у літаратуру, які праводзіцца зараз, згрупаваць увагу парторганізацыі і ўсяе грамадзкасьці АДПУ на літаратурнай рабоце і вызначыць канкрэтныя шляхі разьвіцьця пагранічнай тэматыкі, як непадзельнай часткі абароннай лачафаўскай тэматыкі.

Гэта конфэрэнцыя будзе далейшым крокам па шляху ўмацаваньня ЛАЧАФ і пралетарскай літаратуры цалкам, крокам на шляху да ліквідацыі адставаньня нашай літаратуры ад задач сёнешняга дню.

Уся пролетарская грамадзкасьць БССР і ў першую чаргу нашы пісьменьніцкія організацыі і комсамол павінны аддаць літаратурнай конфэрэнцыі пагранахраны і ВАДПУ БССР асаблівую ўвагу, бо яна азначае сабою ўступленьне ў шэрагі змагароў за вялікае бальшавіцкае мастацтва, новага атраду адважнай, чырвонасьцяжнай пагранахраны БССР.

ІВАН ШАПАВАЛАЎ.

Сёньня--слова яўрэйскай пролетарскай літаратуры БССР

у змаганьні за генэральную лінію партыі, за ленінскую нацыянальную політыку яўрэйская пролетарская літаратура БССР прышла да вялікіх перамог

Я. Броништэйн, Х. Дунец, І. Харык.

Яўрэйская пролетарская літаратура БССР

Напярэдадні ўсесаюзнага зьезду яўрэйскіх пролетарскіх пісьменьнікаў

Соцыялістычная індустрыялізацыя краіны, ажыцьцяўленьне генэральнай лініі партыі па колектывізацыі вёскі і пераможнае ажыцьцяўленьне ленінскае нацыянальнае палітыкі прывяло да вялізарных зрухаў. Паўпэрызм яўрэйскіх пластоў мястэчка—гэтая спадчына царскага ладу—ў асноўным ліквідавана ў выніку разгорнутага наступу соцыялізму па ўсім фронце, у выніку мерапрыемстваў партыі па ўцягненьні яўрэйскіх працоўных і беднаты ў соцбудаўніцтва, на фабрыкі, колгасы і ў саматужныя арцелі, у барацьбе супроць клясавага ворага і яго агентуры — правага і «левага» опортунізму, вялікадзяржаўных і нацыяналістычных ухілаў у абсягу экономічнага і культурнага будаўніцтва сярод яўрэйскіх рабочых і працоўных мас БССР.

Дасягнутыя за 14 год заваёвы ў абсягу будаўніцтва яўрэйскай пролетарскай культуры — нацыянальнай па форме — яскрава гавораць супроць паклёпніцкай кампаніі белаэмігрантаў і фашыстаў усякіх колераў накшталт «нацыянальных поэтаў» Бяліка, Ш. Аша ды інш. падобных ім, што выюць пра «скон яўрэйскай культуры».

Няўхільнае ажыцьцяўленьне партыяй задач соцбудаўніцтва і ленінскай нацыянальнай палітыкі прывяло да значных дасягненьняў у абсягу разгортваньня яўрэйскай літаратуры БССР і яе вядучага атраду — яўрэйскай пролетарскай літаратуры, арганізаванай у яўсэкцыі БелАПП.

Яўсэкцыя БелАПП значна вырасла за апошні час за лік рабочых і ударнікаў, закліканых у літаратуру. Асабліва значны гэты рост па г. Менску, а таксама і па іншых гарадох БССР.

Рост яўсэкцыі і палепшаньне яе соцыяльнага складу зьяўляецца вынікам узмацненьня масавай работы, перабудовы гэтай работы ў значнай меры такім чынам, што цэнтр цяжару яе перанесены на прадпрыемствы. Літгурткі на прадпрыемствах як па Менску, так і па іншых гарадох, налічваюць каля 300 чалавек. Значным палітычным і творчым дасягненьнем зьяўляецца выхад 2 кніжак, у якіх надрукаваны творы дваццаці здольных пачынаючых рабочых пісьменьнікаў.

Характарнай рысай творчай работы актыву яўсэкцыі БелАПП зьяўляецца — значны паварот да проблемы соцыялістычнай рэканструкцыі краіны і ў прыватнасьці — соцыялістычнага будаўніцтва ў БССР. Кнігі тт. Харыка, Юдэльсона, Доўгапольскага, Талалая, Гарцмана, Элі Кагана і інш. адлюстроўваюць моманты барацьбы за колектывізацыю вёскі (Доўгапольскі, Талалай, Каган і інш.), электрыфікацыю і стварэньне базы апалу ў БССР (Харык), перамаганьне цяжкасьцяй ў рабоце гігантаў прамысловасьці («Комбінат» Юдэльсона), барацьбу за аўладаньне тэхнікай у новых галінах прамысловасьці (твор пра Магілеўскую фабрыку штучнага шоўку Доўгапольскага). Маецца значны зрух у галіне стварэньня літаратуры, якая адлюстроўвае жыцьцё Чырвонай арміі (Вайнгауз, Талалай, Гольдман, Камянецкі і Аксельрод, нарысы Ельяшкевіча ды інш.). Есьць таксама зрух у галіне стварэньня драматургіі, шэраг пісьменьнікаў працуе над п'есамі (Доўгапольскі, Э. Каган, Харык, перакладаецца п'еса Александровіча «Напор»).

Палепшылася сувязь пісьменьнікаў з прадпрыемствамі і колгасамі. Шэраг пісьменьнікаў выяджалі на доўгі час на фабрыкі і ў колгасы. Пісьменьнікі ўдзельнічалі ў брыгадах, пасланых БелАПП у сувязі з ліквідацыяй прарываў прамфінпляну (Магілеў, Добруш, Мозыр, Віцебск і г. д.), а таксама ў брыгадах, пасланых у вёску, у сувязі з гаспадарча-палітычнымі кампаніямі.

У барацьбе за Магнітабуды літаратуры, за насычэньне твораў ленінскай партыйнасьцю, за дыялектыка-матэрыялістычны мэтод, за ўключэньне літаратуры ў рэволюцыйную практыку рабочае клясы—яўрэйская пролетарская літаратура БССР няўхільна падвышае творчую якасьць работы. Апошні твор Ізі Харыка «Круглыя тыдні», пры некаторых недахопах (недастатковы паказ кіруючай ролі партыі), ускрывае ў мастацкай форме процэсы соцыялістычнай рэконструкцыі БССР, узрывае буржуазныя і кулацкія элемэнты, што намагаюцца сарваць справу соцбудаўніцтва, паказвае перадавых змагароў пяцігодкі з асяродзьдзя беларускіх і яўрэйскіх рабочых у іх барацьбе за стварэньне энэргетычнай базы (торф) БССР.

Такія кнігі, як раман Ц. Доўгапольскага пра Магілеўскую фабрыку штучнага шоўку і поэма Юдэльсона «Комбінат» паказваюць, што нашы пролетпісьменьнікі ідуць па правільным шляху, па шляху паказу ажыцьцяўленьня індустрыялізацыі і ленінскай нацполітыкі ў БССР, ня гледзячы на элемэнты эмпірызму і захапленьня тэхніцызмам—у Юдэльсона і бытавізму—у Доўгапольскагага.

У процэсе ідэолёгічнага і мастацкага росту яўрэйскай пролетарскай літаратуры вылучылася значная група комсамольскіх пісьменьнікаў, у мотывах і тэматыцы якіх адлюстроўваецца ўдзел комсамолу ў соцбудаўніцтве, у Чырвонай арміі і г. д. Ленінскі комсамол БССР, што адыграў вялікую ролю ў справе стварэньня першых ячэек арганізаванай яўрэйскай пролетарскай літаратуры БССР, яшчэ больш замацуе сваю сувязь з яўрэйскай пролетарскай літаратурай пасьля дыскусіі РАПП з «Комсомольской правдой». Узмацненьне сувязі комсамольскага друку («Юнгер Арбэйтэр») з яўсэкцыяй БелАПП, першая Ўсебеларуская нарада яўрэйскіх комсамольскіх пісьменьнікаў, што прайшла пад знакам павароту БелАПП тварам да ленінскага комсамолу, разгорнуты агляд яўрэйскай комсамольскай літаратуры—усё гэта сьведчыць пра тое, што паказаньні ЦО нашай партыі «Правды» пра сумесную работу пролетарскіх літаратурных арганізацый і комсамолу пачынаюць ажыцьцяўляцца. У выніку гэтага павароту ужо вызначыўся значны творчы ўздым яўрэйскай маладзёжнай літаратуры, творы Дзехцяра, Гарцмана, Юдэльсона, А. Кагана, Швэдзіка, Ліўшыца, Каплана, Рэйзіна ды інш. пры ўсіх тых недахопах, якія ёсьць у некаторых, сьведчаць пра ідэёва-мастацкі рост маладзёжных пісьменьніцкіх кадраў.

Варта адзначыць прыкметныя посьпехі яўсэкцыі ў справе ўцягненьня рабочых-ударнікаў у пролетарскую літаратуру. Сыстэматычная вучоба ў літаратурных гуртках (распачата таксама арганізацыя літаратурнай студыі), штодзенны ўдзел рабочых-ударнікаў у арганізацыйнай і кіруючай рабоце БелАПП паказвае зрух у справе вылучэньня рабочых-ударнікаў на кіруючую літаратурную работу. Заклік рабочых-ударнікаў яшчэ больш умацоўвае сувязь яўсэкцыі БелАПП з прадпрыемствамі, уключаючы літаратурны гурток у агульную сетку фабрычна-заводзкіх арганізацый, ставячы работу літаратурнага гуртка на службу задачам барацьбы за выкананьне прамфінпляну. Літгурткамі распачынаецца работа па напісаньні гісторыі прадпрыемстваў. У барацьбе супроць алілуйшчыкаў і капітулянтаў у пытаньнях заклiку рабочых у літаратуру, у сыстэматычнай вучобе мацнеюць творчыя кадры рабочых пісьменьнікаў (проза Дзехцяра, Кацовіча, Ізраэліта, Брукаша ды інш., вершы Швэдзіка, Рэйзіна, Іды Пінхасік, Бацьвіньніка, Каплана ды інш.).

Гэтыя заваёвы дасягнуты ў барацьбе супроць буржуазных і нацдэмократычных тэндэнцый і вылазак клясавага ворага, супроць усякага прымірэнцтва і гнілога лібэралізму ў адносінах да іх.

Яўрэйская пролетарская літаратура правяла ўпартую барацьбу з нацдэмократычнымі тэндэнцыямі ў літаратуры і мастацтве (Дабрушын, Ойслендэр ды інш.), супроць меншавіцкага об'ектывізму ўсякіх ацэньняў, супроць трацкізму, мэханіцызму пераверзеўшчыны, меншавіствуючага ідэалізму, літфронтоўшчыны і г. д. У барацьбе на два фронты былі ўскрыты опортуністычныя і нацыяналістычныя ўстаноўкі і памылкі ў работах Нусінава, Ш. Эпштэйна, Фэльдмана.

Трэба адзначыць барацьбу яўсэкцыі БелАПП у агульным фронце яўрэйскай пролетарскай літаратуры СССР супроць нацменшавіцкіх рэцэдываў нацопортуністычных і формалісцка-эстэцкіх концэпцый Літвакова. У гэтай барацьбе яўсэкцыя БелАПП і яе кадры крытыкаў адыгралі значную ролю. У сваёй рэзолюцыі пра ход дыскусіі ў яўрэйскай пролетлітаратуры увосень 1931 г. сакратарыят ВОАПП адзначыў: «Яўсэкцыя БелАПП у часопісі «Штэрн» і газэце «Акцябр» упяршыню распачала ў разгорнутым выглядзе крытыку нацменшавіцкай концэпцыі кнігі тав. Літвакова «Ін умру» (том І), напісанай да ўступленьня т. Літвакова ў компартыю, а таксама і крытыку значных памылак опортуністычнага формалістычна-эстэцкага і нацыяналістычнага характару, дапушчаных тав. Літваковым у больш пазьнейшых зборніках «Ін умру» т. ІІ, «Пяць год Госэкта»). У артыкулах членаў яўсэкцыі БелАПП адзначаны прымірэнцкія адносіны т. Літвакова да артыкулаў меншавіцкага пэрыоду, да паасобных праяў буржуазных тэндэнцый і ўплываў».

Адзначаючы гэтыя дасягненьні, сакратарыят ВОАПП правільна паказаў на тое, што «крытыкуючы т. Літвакова, члены яўсэкцыі БелАПП дапусьцілі аднак політычна-памылковыя абагульненьні і перахлёстваньні». У парадку самакрытыкі гэтыя памылкі былі выпраўлены ў друку і ў шэрагу выступленьняў.

Гэтая дыскусія садзейнічала барацьбе за падвышэньне маркса-ленінскага сьветапогляду кадраў, барацьбе супроць опортунізму і прымірэнцтва. Гэтая барацьба садзейнічала ўзмацненьню ідэолёгічна-выхаваўчай работы ў асяродзьдзі спадарожнікаў, дыфэрэнцыяцыі іх і набліжэньню да пролетарыяту лепшай іх часткі. Сярод спадарожнікаў наглядаецца значны пералом у сэнсе набліжэньня, хаця і з вялікімі цяжкасьцямі, да правільнага адлюстраваньня соцыялістычнага будаўніцтва. Кніга Кульбака «Зелменянцы» выражае імкненьне пісьменьніка адарвацца ад нацыянальна-містычнага і народніцкі-романтычнага ў яго ранейшых творах і паказаць соцыялістычную пераробку дробнабуржуазнага асяродзьдзя. Шэраг вершаў Аксэльрода паказваюць пачатак адыходу поэта ад ўпадніцтва і дробнабуржуазнага індывідуалізму і яго набліжэньне да правільнага разуменьня нашай сучаснасьці.

У разгорнутай барацьбе супроць опортунізму за генэральную лінію партыі ўзмацніліся шэрагі марксыцкай крытыкі. Вышлі кнігі Аршанскага—пра яўрэйскую літаратуру ў БССР, Бронштэйна—«Атака», Дунца—«У баёх», вялікі зборнік Яўсэктару Беларускае Акадэміі Навук па пытаньнях літаратуры, друкуецца кніга Дунца па пытаньнях барацьбы супроць нацыяналістычных і опортуністычных плыняў у літаратуры, здадзены ў друк мэтодолёгічны зборнік літкамісіі яўсэктару Акадэміі Навук. З шэрагаў асьпірантуры вылучаецца група таленавітых крытыкаў (Курлянд, Царт, Рубіна, Сярэбраны ды шэраг іншых). Першыя крокі робяцца ў напрамку ўцягненьня рабочых-ударнікаў у літаратурную крытыку.

Яўрэйская марксыцкая крытыка БССР прымала актыўны ўдзел у барацьбе супроць клясава-варожых буржуазных і опортуністычных вылазак у галіне выкладаньня яўрэйскай літаратуры ў школах, тэхнікумах і ВНУ. Крытычнымі кадрамі яўсэкцыі БелАПП і літкоміcii яўсэкцыі БАН падвергнуты жорсткай крытыцы шэраг чытанак і праграм па яўрэйскай літаратуры, выкрыты іхныя буржуазна-соцыялёгічныя, фармалісцкія і пераверзеўскія памылкі. Яўсэкцыя БелАПП прымала чынны ўдзел ў складаньні новых праграм.

Яўрэйскі комуністычны друк значна дапамагае разгортваньню барацьбы за пролетарскую літаратуру. У газэце «Акцябр» сыстэматычна выходзіць дэкадная старонка, прысьвечаная гэтым пытаньням. Маюцца зрухі ў разгортваньні на старонках друку творчай дыскусіі. Комсамольская газэта «Юнгер Арбэйтэр» многа месца аддае гэтым пытаньням. Праведзена вялікая работа друкам у сувязі з падрыхтоўкай да Ўсесаюзнага зьезду яўрэйскіх пролетарскіх пісьменьнікаў, які павінен адбыцца ў гор. Менску.

Вялікае месца ў справе арганізацыі яўрэйскай пролетарскай літаратуры і барацьбы за лінію партыі ў гэтай галіне займае штомесячная часопісь на яўрэйскай мове «Штэрн» (выд. «Акцябр»). Часопісь асноўную ўвагу за апошні час зьвяртае на пытаньні барацьбы супроць опортунізму і буржуазных уплываў, на адлюстраваньне соцыялістычнага будаўніцтва і вылучэньне новых кадраў рабочых-ударнікаў.

Разам з ўсім гэтым ёсьць значныя недахопы. Недастаткова разгорнута бальшавіцкая крытыка і самакрытыка. Праведзеная дыскусія ў сувязі з падрыхтоўкай да зьезду недастаткова была скарыстана для разгортваньня самакрытыкі ўнутры сваіх шэрагаў, для разгортваньня творчай дыскусіі і для разгортваньня крытыкі і крытычнай продукцыі. Ёсьць яшчэ элемэнты нацыянальнай абмежаванасьці сярод некаторых пісьменьнікаў, недастаткова вядзецца барацьба за беларусізацыю. Сярод паасобных пісьменьнікаў ёсьць недацэнка тэорэтычнага, ленінскага ўзбраеньня, на паасобных пісьменьнікаў яшчэ робяць ўплыў ідэалістычныя, эмпірычна-натуралістычныя і пераваль-ска-гуманістычныя ўстаноўкі. Недастаткова вядзецца работа з рабочымі-ўдарнікамі. У творах яшчэ зусім недастаткова паказваецца роля партыі ў справе соцыялістычнага будаўніцтва. Элемэнты схэматызму займаюць яшчэ значнае месца. У крытыцы ёсьць яшчэ някрытычныя адносіны да плеханаўскай спадчыны і памылкі формалістычнага парадку (у некаторых работах тав. Бронштэйна у кнізе «Атака»), памылкі мэханістычнага парадку (у некаторых артыкулах у кнізе тав. Дунца «У баёх»), элемэнты мэханіцызму і ідэалізацыі Бунда (у кнізе Аршанскага «Гісторыя яўрэйскай літаратуры ў БССР»).

У некаторых вершах І. Харыка ранейшага пэрыоду няправільна вырашаны проблемы мястэчка, маюцца некаторыя элемэнты пэсымізму на адрас мястэчка, у творах Доўгапольскага ёсьць яшчэ вузкі бытавізм, праяўляецца недастаткова высокі ўзровень сьветапогляду; у новэлях Э. Кагана ёсьць элемэнты формалізму, моманты суізральнасьці і пасыўнасьці, яго гумар ненасычаны дастатковай ідэёвасьцю, што зьніжае клясавую завостранасьць яго твораў; вершы М. Ліўшыца ў большай сваёй частцы прасякнуты абстрактнасьцю, адарванасьцю ад непасрэднай практыкі барацьбы за соцыялізм, індывідуалізмам і любаваньнем сваім «я», уплыву буржуазнага гуманізму; у вершах Гарцмана маюць месца неперамажаныя яшчэ ўплывы буржуазнага сымволізму і біолёгізму; у творах Юдэльсона—элемэнты эмпірызму і захапленьня тэхніцызмам.

Да гэтага часу нязжыта адставаньне яўрэйскай пролетарскай літаратуры ад задач соцбудаўніцтва, адставаньне марксыцкай крытыкі ад конкрэтных задач пролетарскай літаратуры, што асабліва выражаецца ў запозьненым рэагаваньні на баявыя пытаньні літаратурнага руху, у недастатковай штодзеннай рабоце па выхаваньні кадраў пісьменьнікаў і асабліва рабочых-ўдарнікаў, ў слабым разгортваньні творчай дыскусіі, у недастатковым рэагаваньні на новыя творы, і нарэшце, што зьяўляецца вырашальным і асабліва важным—у недастатковым яшчэ павароце да распрацоўкі ленінскай тэорытычнай спадчыны, да разгорнутай крытыкі меншавіцкіх палажэньняў Плеханава, памылак Фрычэ, да выкрыцьця зброяносцаў трацкізму ў літаратуры і ўсякага роду фальсыфікатараў гісторыі партыі і ідэалізатараў соцыял-фашыстоўскага «Бунда». Ліст тав. Сталіна «Пра некаторыя пытаньні гісторыі бальшавізму» паслужыў штыршком для разгорнутай работы ў гэтай галіне, але зроблена зусім недастаткова. Недастаткова ўкаранена ў масы яўрэйскіх пролетарскіх пісьменьнікаў практыка штодзеннай сувязі пісьменьніка з работай партыі такім чынам, каб кожны дакумант партыі зрабіўся дырэктывай для яго творчай работы.

Гістарычныя пастановы XVII парт. конфэрэнцыі, пастановы XIV зьезду КП(б)Б павінны легчы ў аснову ўсёй нашай далейшай работы. Дырэктывы XVII партконфэрэнцыі, што вызначаюць, як асноўную палітычную задачу другой пяцігодкі, ліквідацыю клясаў у нашай краіне, барацьбу за перамаганьне рэштак капіталізму ў экономіцы і ў сьвядомасьці людзей,—задачу, якая будзе ажыцьцяўляцца ва ўмовах абвостранай клясавай барацьбы,—гэтыя гістарычныя дырэктывы патрабуюць рашучай бальшавіцкай перабудовы ўсёй работы, накіраванай да яшчэ большага росту шэрагў пролетарскіх пісьменьнікаў і крытыкаў за лік рабочых-ўдарнікаў, да яшчэ большай штодзеннай сувязі з гаспадарча-палітычнымі мерапрыемствамі партыі, да рашучага ўключэньня ўсёй літаратурнай работы ў рэволюцыйную практыку будаўнікоў соцыялізму, лічачы асноўным крытэрыем ўсёй гэтай работы—актыўную барацьбу пад кіраўніцтвам партыі за генэральную лінію, за насычэньне літаратуры і крытыкі ленінскай партыйнасьцю. Усё гэта можа быць дасягнута пры ажыцьцяўленьні лёзунгаў партыі «па-новаму працаваць па-новаму кіраваць», пры рэалізацыі шасьці ўмоў тав. Сталіна, пры правільным ажыцьцяўленьні ленінскай нацполітыкі, накіраванай ў прыватнасьці на ўмацаваньне штодзеннай сувязі яўрэйскіх пролетпісьменьнікаў з беларускай, польскай ды іншымі пролетлітаратурамі, пры сапраўднай бальшавіцкай крытыцы і самакрытыцы, што стаіць на высокім прынцыповым узроўні, што варожа ўсялякай гуртка́ўшчыне, нетаварыскім адносінам і адміністраваньню.

Далейшая барацьба за Магнітабуды літаратуры будзе пераходзіць ва ўмовах разгорнутага соцбудаўніцтва і абвостранай клясавай барацьбы ў краіне, ва ўмовах небясьпекі ўзброенага нападу імпэрыялістаў на бацькаўшчыну сусьветнага пролетарыяту—СССР, пры нарастаньні экономічнага крызісу і рэволюцыйнай хвалі ва ўсім капіталістычным сьвеце. Змагаючыся ў шэрагах будаўнікоў соцыялізму на рубяжы СССР, яўрэйскія пролетарскія пісьменьнікі павінны яшчэ ў большай ступені паставіць сваю работу на службы абароны СССР і паказу барацьбы міжнароднага пролетарыяту за сусьветны Кастрычнік.

Вялізарныя задачы, што стаяць перад нашай пролетарскай літаратурай, патрабуюць максымальнай мобілізацыі ўсіх сіл. Яны будуць зьдзейсьнены пад кіраўніцтвам партыі, яны забясьпечаны магутным разгортваньнем культурнай рэволюцыі і нявычарпальнай крыніцай пролетарскай творчай ініцыятывы. Гэтыя задачы рэальны і мы абавязаны іх зьдзейсьніць, знаходзячыся на адным з вучасткаў фронту будаўніцтва пролетарскай культуры, нацыянальнай па форме, соцыялістычнай па зьместу. «Рэальнасьць нашай праграмы—гэта жывыя людзі, гэта мы з вамі, наша воля да працы, наша гатоўнасьць працаваць па-новаму, наша рашучасьць выканаць плян» (Сталін).

Ізі Харык

Урыўкі з поэмы „Менскія балоты“

(З другой часткі)

І выслаў Менск цягнік з гарачымі хлапцамі,
Між імі Піня полымем гарэў...
Ніхто ім урачыста не махаў рукамі,
І не бадзёры гучны марш ці сьпеў.
А неспакой на фронце, ой, вялікі,
Над Менскам неба можна расьсячы.
А калі трэба—дык бяз енку, крыку.
Грудзі і галовы—пад мячы...
Не касматыя асілкі, ня героі,
Зубы сьцяўшы, мысьляць пра сябе...
Маладая моладзь прызамоўкшым строем
Зморана калышацца ў сядле.
Якая ціш... А ноч алушона летам,
Сасной і мёдам, пахам і смалой...
Хто знае, можа сьмерць у лесе гэтым...
Варшава—даль!.. Эх, браце мой!
Засьпяваем, хай парвуцца цені!..
Якая ціш... Спускаецца цяжар...
Гарэзны сьвіст і крык, падкоў бражджэньне
Пужаюць даль, гуляюць шляхам жар...
Гэй, хай пачуе, хай прымчыцца вораг
І мерыцца штыхом аб штых...
А ноч—агонь, трывогай ноч гаворыць
Трывога рвецца з воч, грудзей, як рык.
У лясох беларускіх са смольнымі гольлямі
Хто будзе на варце адно?..
— Сягоньня, як сэрцы абнімуцца з полымем,
— Сягоньня—у змрочную ноч...
Ціха, спакойна, напруджанасьць і зморанасьць...
Каму бараніць цішыню?..
З вамі сягоньня—на ты—загавораць
Строі вятроў і агню...

ІЗІ ХАРЫК

Хто сёньня спаткнецца,—на стрэльбу тэй схіне,
Свой голаў—загаслы прамень...
Ціхія, пыльныя, вулкі глухія,
Хата, крывавы наш Менск...
Менск, 1924 год.

З яўрэйскай мовы пераклаў
ІЗРАІЛЬ ПЛАЎНІК.

М. Модэль

„На 62-м вучастку“ у яўрэйскім Белдзяржтэатры

(аўтар Дабрушын, пастаноўка Айзэнбэрга, мастацкае афармленьне Тышлера, музыка Крукава, хэрэограф Астроўская)

«Тэатр—гэта ня толькі культурная забава. На пытаньнях тэатру можна выхоўваць масы, можна мобілізоўваць масы на самыя баявыя політычныя кампаніі» (ЦО «Правда» 1-ІІІ—1932 г.).

Пачатак 1930 г. адзначыўся разгортваньнем магутнай хвалі колгаснага руху ва ўсім Савецкім Саюзе, рашучым паваротам бедняцка-серадняцкіх мас на шлях колектывізацыі. Гэта дала поўную падставу партыі констатаваць, што «карэнны паварот вёскі да соцыялізму можна лічыць ужо забяспечаным» (Сталін, «Головокружение от успехов»).

У апошняй прам'еры Белдзяржяўртэатру «На 62-м вучастку» робяцца спробы мастацкі раскрыць гэты вялізарнай політыка-экономічнай значымасьці рух і клясавую барацьбу навакол яго ў конкрэтных умовах змаганьня за колектывізацыю на яўрэйскім перасяленцкім вучастку ў Крыме.

Хваля колгаснага руху, захапіўшая 62-гі вучастак, падзяляе яго на 2 клясава-супроцьлеглых лягеры. За арганізацыю колгасаў выступае комсамолія, бядняцка-серадняцкая моладзь і бедната на чале з комуністам-чырвонафлётцам Лазарам. Супроць арганізацыі колгасу вядзе барацьбу кулак Тэвэроўскі, падкулачнікі Рэйтман, Гутя, дэклясаваны «інтэлігент» Хірык, сын Тэвэроўскага—Саля. Пам'ж тымі і другімі знаходзіцца маса серадняцтва.

Найбольш поўнакроўнай і колёрытнай фігурай ва ўсім паказе зьяўляецца Тэвэроўскі (актор Рудштэйн). Аўтар раскрывае яго клясавую прыроду вельмі цікавай рыскай. Калі дачка бядняччкі—Зеля, нявестка Тэвэроўскага—пакідае яго дом з прычыны цяжкай эксплёатацыі, Тэвэроўскі патрабуе ад Брохі зьвярнуць яму карову—пасаг за Зелю. На протэст Брохі—«Я цэлую зіму гадавала вашу карову»—Тэвэроўскі адказвае: «Я цэлую зіму гадаваў вашу дачку. Раз дачка ваша, значыць карова мая». Тэвэроўскі ня спыняецца ні перад якімі мэтодамі для таго, каб пашкодзіць стварэньню колгасу. Пасьля няўдалых спроб Тэвэроўскага з дапамогай падкулачнікаў угаварыць бедняка Буніма ня ісьці ў колгас, ён пагражае Буніму спагнаць з яго старую запазычанасьць і тым самым прымусіць адмовіцца ад колгасу. На агульны вясковы сход, скліканы комсамольцамі для абмеркаваньня пытаньня пра колгас, Тэвэроўскі пасылае арганізаваных ім жанчын вучастку на чале з заядлай падкулачніцай Гутай для зрыву сходу.

Дарэчы трэба адзначыць, што аўтарская трактоўка бедняцка-серадняцкіх мас сялянак у біолёгічным пляне—усе старыя і паджылыя жанчыны супроць колектыву, а комсамолкі за колектыў, — зьяўляецца політычна шкодным. Падкрэсьліваньне гэтага пастаноўшчыкам аднаведнымі мізансцэнамі паглыбляе аўтарскія памылкі.

Малатарню, прызначаную для машыннага таварыства, Тэвэроўскі трымае ў сваім сьвірне, не даючы ёю карыстацца сялянам, спрабуючы і гэта скарыстаць супроць арганізацыі колгасу. Для таго, каб перашкодзіць стварэньню колектыву, Тэвэроўскі прабуе скарыстаць і сваю нявестку Зелю (акторка Лібэрман), але гэта яму не ўдаецца. Зеля ўпарта змагаецца супроць Тэвэроўскага і свайго мужа Салі (актор Моін). На прыкладзе Зелі аўтар, як відаць, сьцьвярджае ідэю прымата соцыяльнага становішча. Хоць Зеля і несьвядомая беднячка, але яна дзейнічае клясавым інстынктам.

Станоўчыя сілы вучастку—комсамолія і бядняцка-серадняцкая маса—пададзены ў спэктаклі вельмі схематычна і павярхоўна. Комсамольцы паказаны абязьлічанай масай, якая ўвесь час чамусьці сьпявае, альбо скача, моцна акцэнтуючы на гэтым, нават на сходах, дзе вырашаецца гаспадарча-палітычны лёс усяго вучастку. Роля беднаты ў справе стварэньня колгасу мастацкі раскрываецца ў паказе сям'і Мэндэля—Брохі, якая ў асобе сына Велі, дзеда Мэндэля ды іншых становіцца ў шэрагі актыўных змагароў за колгас.

Серадняк аўтарам п'есы і пастаноўшчыкам яўна недаацэнены. Два станоўчыя вобразы серадзякоў ва ўсім паказе—Лапцус і Рыўкін—дадзены надзвычайна схематычна і чамусьці ў комэдыйным пляне. На першым сходзе пасьля прамовы Лазара яны выказваюцца супроць колгасу. У другім акце ў сцэне на кватэры Тэвэроўскага яны праносяцца маланкай перад гледачом, кінуўшы адну рэпліку: «Пайсьці ці не пайсьці». У трэці раз яны зьяўляюцца ў апошняй сцэне другога акту на сходзе, які канчаткова павінен вырашыць лёс колгасу.

У гэтай сцэне асабліва выразна ўскрываецца творчы мэтод пастаноўшчыка, яго прыхільнасьць да мэханістызму ў пабудове мізансцэны і раскрыцьці асобных вобразаў, да ўпрашчэнства (у іншых мясцох паказу гэта чаргуецца з натуралізмам і суб'ектыўным ідэалізмам—паводле сыстэмы Станіслаўскага). Гэтыя памылкі сьветапогляду прыводзяць яго і да сур'ёзных політычных памылак.

Пастаноўшчык зырашае проблему пераходу з аднаго лягеру ў другі, на якім падзяляецца сход, мэтодам фізычнага ўзьдзеяньня. Гэтая сцэна, што на драматычнай колізыі, здавалася-б павінна была біць кульмінацыйна клясавую сутнасьць барацьбы, там усяго паказу канчаецца агульнай бойкай. Такі прыём зусім змазвае соцыяльна-клясавую сутнасьць барацьбы за колектывізацыю, якая павінна быць разгорнута ў гэтай сцэне. У канцоўцы паказу адчуваецца гіпэрболізацыя ролі трактару ў колгасе. Атрымліваецца ўражаньне, нібы трактар—асноўная сіла, што рухае стварэньне колгасаў.

Адсутнасьць выразнай політычнай устаноўкі і разуменьня задачы, якая стаяла перад пастаноўшчыкам і мастаком, прывяла да таго, што трактоўка падкулачніцы Гуты (акторка Арончык) зроблена няправільна. Як надворны вобраз (грым), так і дзейны вобраз Гуты пабудаваны ў кірунку раскрыцьця заядлага клясавага ворага. У гэтым пляне таленавітая акторка падняла вобраз да высокага мастацкага абагуленьня. Але ў гледача атрымліваецца вялікае недаўменьне—чаму так моцна змагаецца комсамол за ўцягненьне сына Гуты—Зэвеля ў колгас. Глядач не падазрае, што Зэвель—сын серадняччкі, падпаўшай пад кулацкі ўплыў.

Вялізарным політычным недахопам паказу зьяўляецца бадай поўная адсутнасьць вылучэньня партыйнага кіраўніцтва ў разгортваньні колгаснага руху. Парткіраўніцтва ў п'есе раскрываецца ў двух вобразах—матроса Лазара (актор Норд) і брыгадзіра з раёну (актор Порфас). Як адзін, так і другі надзвычайна схематычны і хадульны. Лазар—Норд не стварыў поўнакроўнага вобразу бальшавіка, а вядзе сваю ролю са зрывамі ў бок экзотычнага «братишки». Брыгадзір—Порфас не знайшоў фарбаў для раскрыцьця вобразу бальшавіцкага арганізатара. Бледны матэрыял п'есы ў гэтым яму таксама не дапамог.

Аб астатніх выканаўцах. Актор Рутштэйн—Тэвэроўскі стварыў вобраз, які дапамагае данясеньню да гледача псіхолёгіі кулака, але ў паасобных мясцох (ў прыватнасьці ў другім акце) актор дае зрывы і нагадвае бухгальтара з «Барацьбы машын» —Дзўгапольскага. Саля—Моін трактованы ў прынцыпе МХАТ'аўскага «Шукай у дрэнным добрае» і дзеля гэтага ён у паасобных мясцох выклікае спачуваньне ў аўдыторыі. Мужык (актор Сокал) стварыў біолёгізаваны вобраз, пабудаваны на аснове ідэалістычнага об'ектывізму і гуманізму—творчага мэтоду Маскоўскага мастацкага тэатру; зьяўляючыся таленавітым акторам, ён дзякуючы марудлай творчай перабудове, стварыў няверны вобраз. Акторка Лібэрман—Зеля занадта падкрэсьлівае жаночую лірычнасьць, упадаючы часам часта ў залішнюю мэлёдраматызацыю і бытаўшчыну. Ёй не ўдаецца раскрыць вобраз прыгнечанай, прыніжанай батрачкі, у процэсе станаўленьня яе ў сьвядомага актыўнага барацьбіта за колектывізацыю, ня гледзячы на багаты драматургічны матэрыял і цікавыя сцэнічныя сітуацыі, якія мае акторка.

З надзвычай мастацкім майстэрствам у буфонным пляне зроблена маленькая роля Хірыка (актор Трэпель). Маючы тэкст, які складаецца з некалькі фраз, актор мастацкі прадэманстраваў дэклясаванага местачковага квазі-інтэлігента нагадваючага «чалавека-воздуха» Шолом-Алейхэма. Правільнае аваладаньне гэстамі, мімікай аказалі актору вялікую дапамогу ў стварэньні вобразу.

Хорэографія, заклiканая ў драматычным паказе дапамагчы больш поўнаму раскрыцьцю паасобных вобразаў, у рабоце Астроўскай гэту задачу ня выконвае. Абязьлічаныя масавыя рухі бяз цьвёрдай ідэёвай зарадкі і конкрэтызацыі іх на паасобных вобразах выклікаюць у гледача незразуменьне і нездавальненьне.

Музыка композытара Крукава, знаёмага гледачу Беларускага Дзяржаўнага Яўрэйскага Тэатру па «Авечай крыніцы» і «Гопля, жывём», у паасобных месцах уключае нацыяналістычныя элемэнты, што зьніжае яе ідэолёгічна-мастацкую вартасьць у паказе.

Мастацкае афармленьне Тышлера да некаторай ступені статычнае і аднастайнае [1]). Заслугай мастака трэба лічыць тое, што ён даў многа сьвятла на сцэну, ствараючы бадзёрасьць у гледача, удалае афармленьне сцэнак у хаце Брохі і ў асноўным удалыя грымы і касьцюмы.

Заканчваючы кароткі аналіз паказу неабходна адзначыць, што ён зроблен у бадзёрых цёплых фарбах з паасобнымі ўдалымі сцэнкамі, увогуле не пакідаючы ў гледача цэльнага ўражаньня аб героіцы барацьбы за соцыялістычную пераробку сельскай гаспадаркі праз дыялектычнае раскрыцьцё жывых конкрэтных ударнікаў гэтае барацьбы, пад кіраўніцтвам ленінскай партыі.

П'еса пабудавана ў асноўным, на натуралістычным пераказе фактаў, а не на дыялектычным раскрыцьці об'ектыўнае сапраўднасьці.

Трэба лічыць, што ў наступных работах БДЯТ, маючы вялікія дасягненьні ў сваёй рабоце, пойдзе па шляху выпраўленьня памылак, дапушчаных у паказе на «62-м вучастку».

[1]) Блакітны колер сукан і саламяная фактура будынку трапна нагадвае вясковы пэйзаж. Застаецца толькі незразумелым, чаму сцэнічная каробка ў мастака на працягу ўсіх дзей застаецца абмежаванай. Калі гэта павінна сымболізаваць абмежаванасьць вясковага жыцьця, дык гэта ці верна.

Сёньня яўрэйскай пролетлітаратуры

Два зборнікі творчасьці рабочых-ударнікаў

Яўрэйская сэкцыя БелАПП выдала два зборнікі творчасьці рабочых-ударнікаў, закліканых у літаратуру. Адзін зборнік—«Ударныя крокі» выданы літгуртком імя Максіма Горкага пры друкарні імя Сталіна. Другі зборнік—агульнагардзкі—пад назвай «Ударнікі» з удзелам рабочых-ударнікаў Рэйзіна, Дзегцяра, Іды Пінхасік, Швэдзіка, Гарона, Рохкінда, Каплана, Балябніка, Брукаша, Ляйгмана, Рака, Ш[illegible] Спэктар і Рубіна.

Работа літаратарных гурткоў

Пры яўрэйскай сэкцыі БелАПП у Менску нормальна працуюць зараз наступныя літаратурныя гурткі: літгурток імя Горкага пры друкарні імя Сталіна, літгурток імя 1 Усесаюзнага зьезду яўрэйскіх пролетарскіх пісьменьнікаў пры швэйнай фабрыцы «Кастрычнік», літгурток пры абутковай фабрыцы, літгурток імя амэрыканскай комуністычнай газэты «Фрай гайт» пры Сампрамсаюзе, і цэнтральны комсамольскі літгурток пры рэдакцыі «Юнгер Арбэйтэр».

Організаваны таксама цэнтральныя літаратурныя курсы для актыву літгурткоў. Курсы будуць працаваць кожныя пяць дзён па 4 гадзіны пры ўдзеле крытычных сіл БелАПП і навуковых супрацоўнікаў яўсэктару БАН.

Альманах яўсэкцыі БелЛАЧАФ

Яўсэкцыя БелЛАЧАФ здала ў друк першы альманах, прысьвечаны Чырвонай арміі. У альманаху бяруць удзел тт. Аксэльрод, Талалай, Вайнгауз, Харык, Доўгапольскі, Юдэльсон, Берамікін, Элі Каган, А. Каган ды інш. Памер альманаху—6 друкаваных аркушоў.

Над чым працуюць яўрэйскія пісьменьнікі

Ц. Доўгапольскі піша роман на матэрыяле Магілёўскай шоўкавай фабрыкі. У друку знаходзіцца яго кніга фэльетонаў.

А. Юдэльсон працуе над поэмай з жыцьця комсамольскай брыгады доменнага цэху. Падрыхтаваў да друку зборнік нарысаў—вынік поездкі з інтэрнацыянальнай пісьменьніцкай брыгадай.

Элі Каган канчае п'есу з жыцьця сельскагаспадарчай комуны. На днях вышла яго першая кніга апавяданьняў. Перакладае для яўрэйскага вандроўнага тэатру п'есу Мікітэнкі «Справа гонару».

М. Кульбак працуе над поэмай з замежнага жыцьця пад назвай «Чайльд Гарольд з Дысны» і піша другую частку романа «Зэльменянцы».

Мотэл Гарцман напісаў цыкль вершаў пра падзеі на Далёкім Усходзе. Неўзабаве выходзіць яго кніга вершаў «Мы—сыны».

М. Ліўшыц піша поэму з жыцьця дзіцячага дому. Выходзіць яго другая кніга вершаў.

З. Аксэльрод закончыў цыкль вершаў з жыцьця Чырвонай арміі. Перакладае на яўрэйскую мову для Белдзяржяўтэатру п'есу Александровіча «Напор». Гэтымі днямі выходзіць кніга вершаў.

З. Аксельрод

Уступ да кнігі вершаў

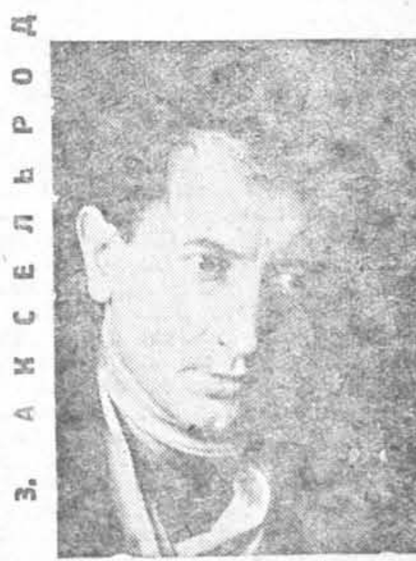
Зноў пачынаю абарваныя дарогі...
Спевы, згубленыя на шляху,
Усё мы праходзілі разам гасьцінцы і трыгогі,
Толькі я адзін застаўся ў баку.

Поэты! Сябры! Вы на ўсходках драбін,
Перад вамі прасьцяг нашых краёў шырокі...
А я зьбіраў радкі—маўкліва, адзін,
Як зьбіраюць кавалкі падраных лістоў сяброўкі.

Калі-не-калі я галаву падымаў.
Была галава цяжкая—як тысячы тон!
От-жа бывае—
вочы табе засьлепіць туман...
Не пабачыш зямлі свае з-за ягоных заслон.

От-жа бывае—засьлепіць, абкружыць моракам—
Ты пачынаеш блукаць—
і ў бакі, і наўскос, ты шукаеш сьвятла.
Быццам госьць прышоў я сюды моўчкі
Адседзіць каля края стала.

У дзіцячых руках насіў я сякеру—
Быў тады дзевяцьсот дваццаты год, бандыцкі налёт.
Цяпер на ў крыві мой шынэль шэры—
Захаваны для мірных будаўнічых работ.

З. АКСЕЛЬРОД

Шэры шынэлік, чорныя канты мае...
На мяжы двух сьветаў стаяць вартаўнічым строга...
Няхай лепей куля мне сэрца навылет прабʼе,
Як далей маўчаць каля ўласнага парога.

Пераклад з яўрэйскай мовы

Ю. ТАЎБІНА.

КІНО-МАСТАЦТВА

НА УЗРОВЕНЬ ЗАДАЧ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАГА БУДАЎНІЦТВА

Перамагчы адставаньне пролетарскага кіно ад тэмпаў социялістычнага будаўніцтва

Змагацца за кіно-мастацтва, соцыялістычнае зьместам і нацыянальнае формай

За пролетарскую кінематографію

Ня гледзячы на рад сур'ёзных політычных прарываў, якія тычацца, галоўным чынам формаваньня пролетарскіх беларускіх кадраў, стварэньня пролетарскага ядра ў беларускім савецкім кіно, беларуская кінематографія, зьяўляючыся аднэй з самых маладых галін нацыянальна-культурнага будаўніцтва ў БССР, за сем год свайго існаваньня вырасла і акрэпла, высунуўшыся на адно з першых месц у шэрагу саюзных кінематографічных організацый.

Аднак, увесь гэты шлях ні ў якім разе нельга разьглядаць, як роўную, якая ідзе ўверх, крывую. Агульныя процэсы клясавага змаганьня, што адбываюцца ў краіне, знаходзілі сваё адлюстраваньне ў тым клясавым змаганьні, якое адбывалася і на фронце беларускай кінематографіі. Тут мы маем і спробы беларускіх нацыянал-дэмократаў накіраваць разьвіцьцё кіно ў БССР па лініі стварэньня фільмаў буржуазных па зьместу («Кастусь Каліноўскі» і інш.), яўрэйскага шовінізму («Его превосходительство») і скажэньня ролі пролетарыяту ў карцінах пра грамадзянскую вайну і соцыялістычнае будаўніцтва («Сосны шумяць», «Песьня вясны», «Готэль Савой»), якое даходзіла да простых клясава-варожых вылазак («Хамэльён»), і падыход да нацыянальнай формы з пункту гледжаньня экзатычна-этнографічнай, романтыка-нацыяналістычнай («Лясная быль», «Сосны шумяць», «Готэль Савой»). Мела месца і працягваньне буржуазна-кулацкіх ідэй (сцэнары «Зямля», Язерскага, «Глунь» Іванова, «Гушакі» Пашкевіча). У рабоце кіно-фронту мы мелі і небальшавіцкае тлумачэньне клясавага змаганьня (сцэнары «Комсамол БССР» Гаўронскага і іншыя), мы мелі праявы буржуазнай тэорыі формалізма («Заваяваная Зямля», «У агні народжаная», «На штурм»). У нашай рабоце меліся элементы вульгарызацыі процэсаў соцыялістычнага будаўніцтва і спрашчэнства («Гураган», «Стальны Шлях», «Гонар» і г. д.).

Але гострая бальшавіцкая крытыка, якую сустракалі ўсе гэтыя праявы з боку беларускай пролетарскай грамадзкасьці, з боку кіраўніцтва беларускай савецкай кінематографіі, прывялі да таго, што частка творчых працаўнікоў, найбольш непахісных у сваіх клясава-варожых позыцыях, была адмецена ад фронту беларускай кінематографіі (Гардзін, Ліўшыц, Гаўронскі, Язерскі), частка людзей прарабіла над сабой вялізарную работу па перабудове свайго сьветапогляду і дала за апошнія часы продукцыю, якая ў значнай ступені набліжаецца да патрабаваньняў беларускай пралетарскай грамадзкасьці, рабочага і колгаснага гледзача БССР («Шчасьце Таўба і Файнцымэра», «Жанчына» Іванова і Дзігана «Нянавісь», «Да-заўтра», «Вышыня 88,5» Тарыча, «Рубікон» Вайнштока, «Сонечны паход» Вольнага і Корша і многія інш.).

Гэтыя перамогі тым больш каштоўныя, што яны не зьяўляюцца вынікам прыспасабленства або мэханічнага выкананьня запатрабаваньняў, якія ставіліся гэтым работнікам, яны вынікаюць з цяжкага і складанага процэсу, асьвядомленьня сваіх політычных памылак, якія, зразумела, нямінуча цягнуць за сабой памылкі мастацкія і шчырага імкненьня да аўладаньня творчым мэтодам пролетарыяту, марксыцка-ленінскім падыходам да пытаньняў нацыянальнага мастацтва.

Ці трэба, аднак, адгэтуль прыходзіць да высадаў, што гэтыя дасягненьні даюць нам магчымасьць гаварыць пра развязаньне проблемы нацыянальнага па форме і пролетарскага па зьместу беларускага кіно? Ні ўякай меры.

Само сабой зразумела, што пакуль ня будзе развязана пытаньне пра пролетарскія нацыянальныя кадры, пра формаваньне пролетарскага ядра ў беларускай кінематографіі, мы не дасягнем якіх—кольвечы значных вынікаў у гэтай справе. З усёй бальшавіцкай праматой трэба сказаць, што ў гэтай галіне намі зроблена ганебна мала. Віна тут у першую чаргу, зразумела, падае на кіраўнікоў беларускай савецкай кінематаграфіі, але і пролетарскай грамадзкасьці БССР, і ў першую чаргу Беларускай Асоцыяцыі Пролетарскіх Пісьменьнікаў, якая мае такія значныя посьпехі ў галіне літаратуры і тэатру, але ня можа пахваліцца сваімі посьпехамі на кінематографічным вучастку ідэалёгічнага змаганьня.

Патрэбен самы круты і рашучы пералом. Кіраўніцтва беларускай кінематографіі павінна сьмела сказаць пра недаацэнку значэньня беларускіх пролетарскіх кадраў, якая (недаацэнка) выявілася ў недастаткова актыўным удзеле ў кіно.

Кіраўніцтва кінематографіі Беларусі павінна перагледзець мэтоды сваёй работы ў гэтым кірунку, тым больш, што мы стаім напярэдадні пераезду на вялікшую па сваёй ёмкасьці і тэхнічнаму абсталяваньні новую кінофабрыку ў Віцебску. Пролетарская грамадзкасьць БССР, і, у першую чаргу, БелАПП павінны аказаць усемагчымую дапамогу ў гэтай справе.

Трэба рашуча прызнаць, што стварэньне пролетарскай беларускай кінематографіі немагчыма без кіраўніцтва беларускай пролетарскай пісьменьніцкай організацыі. Моцная сувязь беларускай савецкай кінематографіі з БелАПП'ам, вылучэньне БелАПП'ам некаторай колькасьці сваіх членаў для органічнай работы ў кіно, пролетарскі грамадзкі контроль БелАПП'у над продукцыяй беларускай кіно-фабрыкі і цэлы шэраг іншых мерапрыемстваў, якія вызначаны сакратарыятам БелАПП 3-IV—1932 г. пры абгаварэньні даклада кіно-фабрыкі, павінны паслужыць рашучым зрухам у змаганьні за пролетарскую беларускую кінематографію.

Кацнэльсон.
Бар. Гусман.

З фільму „Сонечны паход"

Сцэнары пра Кастрычнік

Сцэнарысты А. Вольны і Р. Кобец працуюць зараз над сцэнарыем «Кастрычнік». Тэма—Кастрычнікавыя падзеі на Беларусі. У аснову бярэцца рэволюцыйны рух ад 1916 г. да нашага часу. У сцэнарыі аўтары жадаюць паказаць рост людзей, іхнія імкненьні да новага соцыялістычнага жыцьця, іх выхаваньне партыяй у клясавай барацьбе, а таксама і рост самой краіны, рост соцыялістычнай Савецкай Беларусі пад кіраўніцтвам компартыі пры падтрыманцы пролетарыяту ўсяго Савецкага Саюзу.

У гэтым сцэнарыі аўтары жадаюць адлюстраваць і паказаць ролю партыі і ролю рабочае клясы Беларусі ў рэволюцыйным руху ня толькі як барацьбітоў за новае соцыялістычнае жыцьцё на франтох, але і як будаўнікоў нашай новай соцыялістычнай гаспадаркі.

О.

На кінофабрыцы „Савецкая Беларусь"

⊙ Канчаткова закончана абсталяваньне другога гукавога атэлье. Атэлье пры прастаце конструкцыі дае добры запіс гука, што пацьвердзілася пры зьёмках карціны «Зварот Нэйтана Бэккер».

⊙ З ліку заказаных сцэнарыяў у сучасны момант сэктар мастацкіх фільмаў мае наступныя гатовыя сцэнарыі: «Двойчы народжаны»—гукавы сцэнары т. Кобэца; «Закрыцьце Амэрыкі»—т. Гусева; «Повар»—т. Іванова; «Дзень»—т. Гусмана; «Аварыя»—тав. Сільвэрстава.

⊙ Скончаны вытворчасьцю і прыняты праўленьнем Саюзкіно мастацкія фільмы: мастацкі поўнамэтражны фільм «Жанчына» па сцэнарыю Іванова, на тэму аб росьце жанчыны на аснове соцыялістычных процэсаў і форм працы ў колгасах,—карціну рабіла с'ёмачная брыгада пад кіраўніцтвам рэжысэра Е. Дзігана; мастацкі поўнамэтражны фільм «Шчасьце» па сцэнарыю Таубэ і Файнцымэра; тэма—рост рэволюцыйнага руху сялянства Заходняй Беларусі; мастацкі поўнамэтражны фільм «Гонар» па сцэнарыю Залкінда на тэму—перадробка адсталых элементаў у рабочай клясе.

Некалькі слоў пра кіно-кадры

Улетку гэтага году пачнецца пабудова вялікай кіно-фабрыкі ў Віцебску. Як вядома, да гэтага году беларуская кіно-фабрыка знаходзілася ў Ленінградзе. Трэба праўду сказаць, што да гэтага часу мы яшчэ ня маем ніводнай нашай карціны, аб якой-бы маглі сказаць, што яна бязумоўна зьяўляецца нашай беларускай карцінай, нацыянальнай па форме і соцыялістычнай па зьмесьце. Праўда, у нас ёсьць некаторая частка карцін, якія маюць у сабе элементы набліжэньня да нашых саюзьніцкіх карцін. Але гэтага яшчэ мала. Трэба дабіцца, каб наша кіно-мастацтва, каб наша кіно-фабрыка пад кіраўніцтвам партыі і пролетарскай грамадзкасьці БССР выканалі тыя задачы і патрабаваньні, якія перад імі былі пастаўлены асабліва ў гэты час. Дзеля гэтага трэба шмат чаго зрабіць.

Вядома, што пабудова фабрыкі ў Віцебску—значны крок наперад. Але і гэтага мала. Зараз-жа трэба клапаціцца аб жывых людзях, аб тых людзях, якія будуць працаваць праз два гады на нашай новай моцнай кіно-фабрыцы. Зараз вельмі востра стаіць пытаньне з нашымі кіно-кадрамі. Хто дзе і як іх падрыхтоўвае, хто дзе і як імі кіруе? Вось пытаньне, якое мы павінны паставіць зараз перад кіраўніцтвам Белдзяржкіно, а таксама і перад кіраўніцтвам ленінградзкай фабрыкі.

Трэба сказаць, што да гэтага часу кадрамі цікавіліся вельмі мала. Зрабілі нейкія сцэнарныя курсы, утварылі нейкі тэхнікум у Віцебску і трэба сказаць, што пакуль што вынікаў ня відаць. Праўда, быў малы час, каб можна было-б зараз-жа патрабаваць вельмі значных вынікаў. Але ні кіраўніцтва Белдзяржкінотрэсту, ні кіраўніцтва фабрыкі нідзе ў друку аб гэтым нічога не казалі, і, нам думаецца, не сказала таму, што няма аб чым сказаць.

Сцэнарныя курсы падбіраліся вельмі няўдала. На гэтыя курсы трапілі і варожыя элементы, якія былі толькі праз год адтуль выкінуты. Гэтыя самыя курсы, на вялікі жаль, далі толькі аднаго сцэнарыста і аднаго рэжысэра.

Віцебскі тэхнікум, вядома, ня мог нічога даць, бо яго толькі цяпер зацьвердзілі і то бяз ухваленьня Саюзкіно. А кадры ўсёжтакі вельмі і вельмі патрэбны. Нам здаецца, што і Белдзяржкіно і кіраўніцтва фабрыкі зараз павінны паставіць пытаньне аб кадрах вельмі востра і перад ЦК КП(б)Б і перад БелАПП'ам, а таксама і перад сваімі ўстановамі. Нам трэба зараз-жа ў першую чаргу падрыхтаваць сваіх сцэнарыстаў, рэжысэраў, опэратараў і г. д. Дзеля гэтага трэба, каб Белдзяржкіно, пры кантрымцы БелАПП'у і пад кіраўніцтвам партыі зрабілі заклік нашых пролетарскіх пісьменьнікаў, рабочых-ударнікаў, рабкораў і лепшых спадарожнікаў на работу ў кіно мастацтва.

Нам здаецца, што цяпер трэба і Белдзяржкіно і кіраўніцтву фабрыкі і БелАПП'у паставіць гэтую справу на моцныя рэйкі, зрабіць заклік, аб якім мы пішам, зрабіць умовы—як мага лепшыя—для падрыхтоўкі новых кіно-кадраў і для выхаваньня лепшых з старых кадраў з такім разьлікам, каб праз два гады, калі будзе пабудавана наша вялікая фабрыка, у нас былі свае моцныя працаўнікі, з якімі адразу-ж можна працаваць моцна, здольна і цікава.

Рыгор Кобец.

З фільму „Буксы гараць"

Рыгор Кобец

Урывак з гукавога сцэнарыю „Двойчы народжаны"

Невясёлы пахмуры ранак. Памалу прачынаецца колгас. Ня выходзяць людзі з хат, не бяруцца за звычайную работу.

Самотна і сіратліва гучыць малаток Дончо ў кузьні. Самотны і пахмуры, нечым дужа заклапочаны, ходзіць па стайні Лопух. Без дагляду і без парадку раскіданы плугі, несхаваныя пад паветку.

Глыбока задумаўся Дубовік за сваім пісьмовым сталом.

Выбягаюць з дзьвярэй кабеты і як галубы на галубятню, бягуць, садзяцца на прызбы. Кабеты войкаюць, уздыхаюць, хрысьцяцца шырока і набожна. Глядзяць адна на адну напалоханымі прыхаватнымі вачыма і шэпчуць—шэпчуць нешта адна адной на вуха.

Па колгасе паўзуць чуткі дзікія і забабонныя. Б'е сабе ў грудзі перад натоўпам кабет Рыпіна Крупкоўская. Лямантуе:

—А што-ж гэта, родненькія мае, будзе? Пакарае нас пан бог і маці прасьвятая богородзіца. Каб ён, гэты самы колгас, згарэў, як ён у гэткую бяду ўвёў.

Услухалі ёй пачынаюць галасіць кабеты. Узьнімаецца кабечы гоман і галошаньне.

Праз вакно выглянуў да іх Дубовік, уважліва слухае. Ён вышаў да кабет, пачаў нешта тлумачыць стрымана і пераканаўча. Кабеты кінуліся да яго, як ваўчыцы, пачалі лаяцца. Тыцкаюць пад нос Дубовіку кулакамі. Буйна вылучаюцца фігі каля самага твару старшыні. Ён адводзіць фігі, спакойна і стрымана намагаецца нешта растлумачыць.

З форткі пахмура і кпліва кідае яму словы поўныя злосьці Антось Крупкоўскі:

—Добра, добра, зубы не загаварвай. Сам застанешся ў колгасе... Сам і сеяць будзеш.

Дубовік павёў вачыма ўсьцяж вуліцы і ўбачыў, як пахмура па два-тры чалавекі стаяць сяляне, няўмяшваючыся ў спрэчку, але спачуваючы кабетам.

Дубовік моўчкі павярнуўся і пайшоў у кантору колгасу. Усьлед яму паляцелі **злосныя кабечыя выгукі і плякі.**

Рыгор Кобец

У канторы калгасу ідзе паседжаньне бюро партколектыву. Гарачыўся Янка, даводзіў, што комсамол пойдзе на сяўбу. Яму супярэчылі старэйшыя. Рабіў паседжаньне партыйны колектыў, абмяркоўваў становішча.

І ў той самы час да Антосевае хаты падыйшоў да кабет расстрыга—поп. Ён стаў перад кабетамі на калені, перахрысьціўся, ударыў сабе ў грудзі і жаласна сказаў:

—Даруйце мне, праваслаўныя, саграшыў я. Выракся бога і вас у грэх уцягнуў.

Загаласілі, залямантавалі над папом кабеты. Поп кланяецца нізка да самай зямлі кабетам, гаворыць:

—Хадзеце-ж, праваслаўныя, агульны грэх замолім. Пакараў пан бог нас за колгас, праваслаўныя.

Рушыўся ўсьлед за папом ўсьцяж па вуліцы кабечы натоўп з галошаньнем, узьнімаючы дарожны пыл.

Узвысілася магутная постаць Дубовіка на пазачарговым сходзе партыйнага і комсамольскага актыву. Важка і цьвёрда кідае словы Дубовік:

— Не дапускаць панікі... Не дапускаць эксцэсаў. Вытрыманасьць перш за ўсё, таварышы! Растлумачваць трэба!

Буйна выплыў на экране мужны твар Дубовіка.

— Зараз-жа паслаць на фабрыку некалькі чалавек, прасіць дапамогі. Хай прышлюць моцных хлапцоў... Тут дваццаць вёрст усяго. Фабрыка дапаможа.

Тымчасам да колгаснае стайні падыходзіў з гуртам сялян Антось Крупкоўскі. Ён рашучымі крокамі ўвайшоў у стайню, схапіў за аброць варанога жарабца. Блізка, шчыльна падсунуўся да яго Лопух.

— Куды?

Позіркам, поўным нянавісьці, апаліў Лопуха Антось.

— Дамоў. Не патрэбны ваш колгас.

І паварочваючыся да сялян, якія стаяць на двары, Антось крыкнуў тонам завадзеўша:

— Разьбірай коняй, мужыкі!

Тэй-жа хвілінай выляцеў за дзьверы стайні Антось пад штуршкамі моцных Лапуховых рук. Лопух шпарка зачыніў дзьверы стайні і замкнуў на замок. Злосна з кулакамі падскочыў да яго Антось.

— Аддай каня! Мужыкі, забірай коні! Канакрад за гаспадара стаў. На нашым дабры гаспадарыць.

З пагрозаю рушыўся на Лопуха гурт колгасьнікаў.

Буйна на экране—напружаны, з ссунутымі брывямі Лопухаў твар. Ён, не сьпяшаючы, тыклаў за пазуху ключы ад стайні і потым раптам схапіў вілы.

Перад стайняй стаіць рашучая Лапухова постаць. Перад ім застыў гурт пахмурых сялян. Вар'яцее Крупкоўскі. Гостра і злосна бліскаюць вілы—трайчаткі. Шчыльна і сурова ссунуты Лопуховы бровы.

— Без старшыні ніводнага каня са стайні не аддам.

З боку да Рыгора падкрадваецца Крупкоўскі. Разам гнеўна закрычалі сяляне.

З кузьні выбег устрывожаны Данчо, адразу сьцяміў у чым справа і стаў поруч з Лопухам, падрыхтаваўшыся да бойкі з Крупкоўскім.

На крык і гвалт прыбег комсамольскі і партыйны актыў на чале з Дубовікам.

Злосна падляцеў да Дубовіка Крупкоўскі.

— Скажы яму, каб ён аддаў майго каня.

Зьдзіўлена ўзьняліся ўгару бровы Дубовікавы.

— Якога твайго каня? Ты-ж у колгас прышоў без каня.

Ужо тыцкае яму пад нос кулакамі Крупкоўскі.

— Дык гэта-ж конь майго бацькі... Значыцца, мой.

Спакойна і важка адказвае яму Дубовік.

— Твайго бацьку раскулачылі. Конь цяпер колгасны. Тваіх коняй у стайні няма.

Павярнуўшыся да Лопуха, цьвёрда сказаў:

— Не давай яму ніякага каня.

Цяжкім крокам Дубовік падыйшоў да астатніх сялян.

— А вы, калі так, маеце. Нам кулацкіх папіхачоў ня трэба. За кулацкім сынком на повадку пайшлі? Можаце браць свае коні.

Нерашуча тупалі сяляне. Пяцярня аднаго селяніна палезла за патыліцу. Потым у другога. Сяляне чухаюць галовы замяшана і сырамліва. Мільганула некалькі твараў, зьбянтэжаных і зніякатых.

— Ды мы што... Мы як усе... Яно, канешне, не таго выйшла...

Памалу разыйшоўся гурт сялян. Дубовік падыйшоў да Лопуха і Данчо, усьміхнуўся, моцна паціснуў ім рукі і сказаў:

— Так і трэба... правільна. Без мяне нікому ніводнага каня не аддавайце.

Цьвёрдым упэўненым крокам Дубовік пайшоў ад стайні. Упэўнена, не сьпяшаючыся, адмыкае стайню ўсхвалёваны Лопух.

Сур'ёзна і заклапочана сказаў Данчо Лопуху:

— Ты, калі што ізноў будзе... Гукні мне... Прыбягу!

І пайшоў да кузьні. Лопух увайшоў у стайню, схаваўся ў яе прахалоднай цемры.

Назаўтра натоўп зьбіўся каля маленькай капліцы, што прытулілася непадалёк ад царквы паміж дрэў. Народ кланяецца, хрысьціцца, войкае, уздыхае. Шырока разяўляе сваю пастку поп у залочаных рызах.

— Благаславен пан бог наш, заўсёды ныне і прысна навекі вякоў...

Падхопліваючы паповы словы, сьпявае маленькі хор з няпрыгожых старых векавух, сухіх, як леташнія пернікі.

— Оспадзі, памілуй, памілуй.

Плаўна ўзмахвае кадзілам поп. Густымі клубкамі плыве хістаецца ў паветры і растае кадзільны дым. Верашчаць нясуладным хорам векавухі, за род хрысьціцца, кланяецца.

І бокам ходзіць у натоўпе добры, пры стойны старэнькі з посным і хітрым тварам.

Дзынкаюць, сыплюцца ў кружку ала[illegible] медзякі. Шырока разяўляе сваю пастку поп, каса**вурыцца на кружку.**

Бяжыць з пагорку, запыхаўшыся, вёрткі белагаловы хлопчык. Ён падбег да паважнага і сур'ёзнага селяніна. Селянін узьняў руку, намерыўшыся перахрысьціцца. Хлопчык крыкнуў яму звонка і ўзбуджана:

— Тата... Там рабочыя з заводу прыехалі. З сялянамі гутараць.

У паветры павісла сялянская рука, не перахрысьціўшыся. Селянін павярнуўся да другога і сказаў:

— Пойдзем, Мікола. Шэфы прыехалі. Трэба паслухаць, што скажуць.

Кіўнуў галавою Мікола, сказаў Сьцяпану. Сьцяпан ужо перадаў Васілю і Панкрату. Рушыліся сяляне па два, па тры, па пяць. За імі пацягліся кабеты.

Злосна памахваў кадзілам поп, роў малітвы. Мацней загучэлі ў набожнай млоснасьці авечыя галасы векавух. Не дапамагло. Натоўп раставаў, зьмяншаўся на вачох.

Пад пуняю на бярвеньнях разьмясьціўся вялізны гурт сялян. Сур'ёзна і заклапочана тлумачыў ім нешта старавааты рабочы з задумным тварам. Усё больш расьце гурт. Па два, па тры падыходзяць сяляне, сядаюць на бярвеньні.

На вачох растае папоўскі натоўп.

Яшчэ адзін гурт сялян і кабет на прызьбе слухае работніцу. І сюды падыходзяць сяляне і кабеты, толькі што адарваўшыся ад набажэнства.

Вось ужо толькі дзесятка паўтары кабет і старых засталіся з папом.

На бярвеньнях сяляне слухаюць рабочага, пакурваюць. Слухае другі гурт работніцу, рагоча.

Поп вышаў на вялікдзень з радзенькай, малалюднай старыкоўскай працэсай на вуліцу. Ідзе поп па вуліцы, сунуцца за ім старыя, дзе-колечы—малалыя кабеты. Кадзіць поп кадзілам.

І ў адным завулку на рагу зайшліся дзьве сілы.

Шырокай істужкай рушыліся колгасныя калёсы з плугамі і баронамі. Ярка спракаціліся на палазох лёзунгі пра пераможную бальшавіцкую сяўбу.

Зышліся дзьве сілы: адна старая, спарахнелая, але яшчэ моцная сваёй дзікай забабоннасьцю.

І другая сіла, маладая, магутная.

Растала папоўская працэса ў вялізарнай колгаснай лавіне, што выехала на сяўбу.

Шырокім шэрагам высунуліся колгасныя калёсы. Гострымі лемяшамі ўрэзаліся плугі ў сырую зямлю.

Беадапаможны, сіратлівы і самотны, абкружаны схіленымі старымі, памах**вае на вышае кадзілам поп.**

Створым мастацтва, вартае эпохі

(„Літаратура і мастацтва")

Новым, яркім і глыбокім фактам перамогі ленінскай нацыянальнай політыкі, росту культурнай рэволюцыі, культурнага ўзроўню рабочай клясы і працоўных мас Савецкай Беларусі зьяўляецца выхад беларускай газэты «Літаратура і Мастацтва» (орган Фэдэрацыі аб'яднаньняў савецкіх пісьменьнікаў і Галоўмастацтва БССР).

У шырокую рэчаіснасьць ператвараецца ленінская мысьль правадыра нашай партыі т. Сталіна аб тым, што «пэрыод дыктатуры пролетарыяту і будаўніцтва соцыялізму у СССР ёсьць пэрыод росквіту нацыянальных культур соцыялістычных па зьмесьце і нацыянальных па форме».

Па той-жа бок мяжы, у окупаванай Заходняй Беларусі, польскі фашызм вядзе дзікую расправу над культураю і мовай працоўных мас розных нацыянальнасьцяй. Фашысцкія «цівілізатары» душаць кожнае рэволюцыйнае слова. Агнём і мячом карных экспэдыцый разбураюцца беларускія школы і культурныя ўстановы. Рэволюцыйная літаратура ЗБ загнана ў глыбокае падпольле.

Літаратура—вострая зброя клясавай барацьбы, зброя комуністычнага выхаваньня найшырэйшых працоўных мас, ператварэньня іх ў актыўных і сьвядомых будаўнікоў бяскласавага соцыялістычнага грамадзтва.

Роля мастацтва і ў прыватнасьці—літаратуры асабліва ўзростае цяпер у новых умовах, у новай абстаноўцы соцыялістычнага будаўніцтва.

У прывітаньні газэце «Літаратура і Мастацтва» Сакратар ЦК КП(б)Б тав. Шарангович піша:

«ЦК упэўнены, што газэта будзе са праўдным баявым органам у змаганьні за ганэральную лінію партыі, за ленінскую нацыянальную політыку, за гегемонію пролетарскай літаратуры ў БССР, у змаганьні за бальшавіцкую партыйнасьць пролетарскага мастацтва, за стварэньне літаратуры і мастацтва—пролетарскіх па зьмесьце і нацыянальных па форме».

Гэтае ўказаньне—баявая дырэктыва для газэты «ЛіМ». У сваёй практычнай рабоце газэта павінна ператварыць гэтую дырэктыву ў конкрэтныя справы.

Першыя тры нумары «Літаратуры і Мастацтва» пераканаўча кажуць аб тым што газэта правільна разумее сваю ролю, правільна разгортвае змаганьне за вырашэньне задач, якія пастаўлены партыяй перад пролетарскім мастацтвам.

БелАПП, беларуская пролетарская літаратура, а таксама і пролетарскія літаратуры нацыянальных меншасьцяй, пад кіраўніцтвам КП(б)Б, дабіліся значных перамог, заваявалі ідэёвую гегемонію і вядуць пасьпяховую барацьбу за гегемонію творчую. Газэта «ЛіМ» зусім правільна піша, што

ў чацьвёрты і заключны год пяцігодкі БССР, як сустаўная частка Савецкага Саюзу, уступіла з радам значных дасягненьняў на фронце літаратуры і мастацтва, як беларускай, а таксама і літаратуры і мастацтва працоўных нацменшасьцяй».

Усё-ж, ня гледзячы на гэтыя посьпехі, мастацкая літаратура яшчэ значна адстае ад тэмпаў соцыялістычнага будаўніцтва. Культурны ўзровень, культурныя запатрабаваньні нашага савецкага рабочага значна выраслі і іх яшчэ не пакрываюць творчыя дасягненьні пролетарскай літаратуры. Газэта «ЛіМ» рэзка і правільна ставіць пытаньне аб тым, што БелАПП, як вядучая організацыя і асноўны праваднік лініі партыі ў літаратуры, што організацыя пролетарска-колгаснай і лачафаўскай літаратуры, а таксама і аб'яднаньні другіх галін мастацтва.

«не разгарнулі яшчэ дастатковай работы па аваладаньні марксыцка-ленінскім мэтодам творчасьці, па барацьбе за масавасьць руху, за перабудову работы па-новаму».

Зусім законным выразам узрослых патрабаваньняў рабочай клясы да пролетарскай літаратуры, зьявілася дыскусія паміж шматмільённым пролетарскім комсамолам і ГАПП, паміж «Комсомольской правдой» і «Литературной газетой». Гэта дыскусія адыграла надзвычай вялікую ролю ў перабудове пролетарскага літаратурнага руху, якая зараз, пад кіраўніцтвам і на аснове вычарпальных указаньняў партыі, праводзіцца па ўсім фронце.

Зрухі ў творчай перабудовы БелАПП сьцьвярджаюцца і павялічваюцца творчай дыскусіяй у МенАПП, якая шырока разгортваецца і праходзіць з уздымам. Задача «ЛіМ»—узьняць творчую дыскусію ў БелАПП на высокую тэорэтычную вышыню.

Перабудова фронту літаратуры і мастацтва ў адпаведнасьці з новай абстаноўкай, з новымі задачамі немагчыма без

«барацьбы за бальшавіцкую партыйнасьць, за клясавую пільнасьць, за бальшавіцкі стыль у рабоце, за масавасьць усяго літаратурнага руху, за бальшавіцкую самакрытыку».

Без разгортваньня бальшавіцкай самакрытыкі, ня можа быць руху наперад.

У БелАПП самакрытыка разгорнута яшчэ слаба. Такое становішча проста абавязвае газэту «Літаратура і Мастацтва» яшчэ больш шырока ставіць пытаньні перабудовы пролетарскага літаратурнага фронту, значна шырэй разгортваць бальшавіцкую конкрэтную самакрытыку, каб пасьпяхова змагацца

«за марксыцка-ленінскі сьветапогляд, за ідэёвую і мастацкую якасьць нашых твораў, рашуча выкрываць усякія буржуазныя і опортуністычныя тэорыі і тэорыйкі на літаратурным фронце».

Разам з тым трэба зараз-жа разгарнуць шырокую крытыку нашай літаратурнай крытыкі.

БелАПП'ам і яго асноўным атрадам—Менскай асоцыяцыяй—праведзена сур'ёзная работа па закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру. Рады пролетарскага літаратурнага фронту папоўніліся новымі кадрамі.

Цяпер работа па закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру набыла якасна новы, вышэйшы этап. «ЛіМ» у глыбокім і цікавым артыкуле сакратара БелАПП тав. Міхася Лынькова правільна ставіць пытаньне, што

«перад намі паўстаюць неадкладныя задачы замацаваньня наяўных посьпехаў, забесьпячэньня далейшага росту гэтага руху, як ушыркі, так і асабліва ў глыбіню, у бок якаснага паляпшэньня ўсёй работы з ударнікамі рабочымі, заклікаными ў літаратуру, у бок наладжваньня сталай выхаваўчай работы з імі, сыстэматычнай высокаякаснай творчай вучобы».

Газэта «Літаратура і Мастацтва» заклікана адыграць асабліва вялікую ролю ў справе закліку рабочых-ударнікаў у літаратуру, у справе іх выхаваньня і вучобы. Тым больш, што на гэтым вучастку, як правільна адзначае газэта, дасягненьні БелАПП не замацаваны, ёсьць сур'ёзнейшыя зрывы, а ў некаторых гарадох работа яшчэ зусім не распачата. Нават у Менску, дзе ёсьць асабліва спрыяючыя ўмовы, у апошні час наглядаецца значнае паслабленьне работы з заклікаными ўдарнікамі.

Тут трэба дабіцца сталай і сыстэматычнай работы. Выхаваўчая работа і марксыцка-ленінская вучоба з ўдарнікамі павінна быць значна павялічана, абкружана большай увагай БелАПП'аўскіх організацый, заводзкіх партыйных ячэек і колектываў комсамолу.

І зусім правільна тая ўстаноўка, «ЛіМ», што трэба

«організоўваць крытыку на фабрыках і заводах, Організоўваць зводзкія гурткі крытыкі».

Гэтая вялікай політычнай важнасьці справа павінна быць у цэнтры ўвагі і БелАПП і газэты «ЛіМ». Пасьпяховае вырашэньне гэтай задачы папоўніць рады нашага марксыцка-ленінскага крытычнага фронту новымі пролетарскімі кадрамі, узьніме крытыку на вышэйшую ступень.

Распачаты па ініцыятыве «Комсамольской правды» творчы агляд маладзёжнай літаратуры мае вялікае політычнае значэньне. Аднак, гэта справа ў БССР разгорнута яшчэ зусім нездавальняюча.

«Творчы агляд павінен пакласьці пачатак сыстэматычнай дапамогі комсамольскім і юнацкім пісьменьнікам у справе стварэньня магутнай літаратуры, якая-б адлюстроўвала ўдзел маладых рабочых і колгасных ударнікаў у соцыялістычным будаўніцтве і якая-б выяўляла станоўчага тыпа—героя пяцігодкі».

«Літаратура і Мастацтва» ўключылася ў агляд комсамольскай літаратуры і дае тут назучальныя ўзоры работы. У другім нумары газэта прысьвячае гэтаму пытаньню перадавы артыкул і цэлую старонку крытычнага матэрыялу. У трэцім даецца разгляд творчасьці комсамольскага поэта тав. Ліхадзіеўскага. Зразумела, нельга гэтым абмяжоўвацца, трэба павялічваць свой удзел у аглядзе маладзёжнай літаратуры, узьнімаць ідэёва-якасны бок гэтай справы.

Задача стварэньня Магнітабудаў мастацтва, паказу нашай соцыялістычнай эпохі высока-мастацкімі, насычанымі ленінскай партыйнасьцю творамі—задача нялёгкая і складаная. Яна можа быць вырашана толькі пры ўмове глыбокага аўладаньня тэорыяй Маркса—Леніна—Сталіна, толькі праз актыўны ўдзел пісьменьнікаў у практыцы соцыялістычнага будаўніцтва.

Добра робіць «ЛіМ», калі ўжо ў другім нумары дае дзелавую падборку пад лёзунгам:

«Трэцяя бальшавіцкая вясна патрабуе творчага і практычнага ўдзелу літаратуры і мастацтва, даць творы высокай мастацкай вартасьці пра бальшавіцкую вясну».

Перад газэтай «ЛіМ»—новым змагаром за бальшавіцкае мастацтва—стаяць адказныя задачы. Гэтыя задачы акрэсьлены цэлым радам партыйных дакумантаў і выступленьнямі ЦО нашай партыі—«Праўды» па пытаньнях літаратуры.

Разгортваючы бальшавіцкую самакрытыку, газэта «ЛіМ» будзе ў руках партыі вострай зброяй у змаганьні за бальшавіцкае мастацтва, за ленінскую нацполітыку.

(«Зьвязда» № 70 ад 28-III-32 г.)

З фільму „Рубікон"

Трыбуна творчай дыскусіі

Ал. Кучар

Пакончыць з ідэалістычным эстэцтвам*)

«Знаёмства чатырох»—зборнік паэзіі Юлія Таўбіна, які сьведчыць пра вялікія цяжкасьці ў творчай перабудове поэты, але які адначасова гаворыць і пра вялікія творчыя магчымасьці.

Юлі Таўбін—адзін са здольных поэтаў у шэрагах спадарожніцкае поэзіі. У сваёй творчасьці ён імкнецца ісьці па шляху найбольшага супрацоўленьня. Органічнымі рысамі яго поэтычнай работы зьяўляюцца: ідэёвае асвоеўваньне тэмы, глыбокая работа над вершавана-тэхнічным аформленьнем.

Што зьяўляецца самым характарным для зборніка «Знаёмства чатырох»?

Асноўным для гэтага зборніка поэзіі Юлія Таўбіна зьяўляецца супроцьстаўленьне росквіту нашага Савецкага Саюзу—драпежніцкаму, імпэрыялістычнаму Захаду. І ў поэме «Знаёмства чатырох» мы маем нянавісьць да замежных «імпэрыялістычных гандляроў», «кожны ўбёр» якіх «убірае кроў з жывых», кожны «Форд якіх» бярэ сто сіл у жывых». У вершы «Батум» Юлі Таўбін пазнае таго, хто цяпер зьяўляецца службоўцам канторы Гопп сон і К-о, які ў дні грамадзянскай вайны заснаваў «меншавіцкую грузію» і падпісваў крывавай рукой прысуд 26 бакінскім комісарам:

«Стой! Хаду я цяпер пазнаў тваю
Абаронца брытанскіх меж!
Я пазнаў гэту постаць халкую,
Гэту скронь на ангельскі ўзор.
І руку з сіняватай жылкаю,
Што падпісвала прыгавор.

У «Знаёмстве чатырох», у вершы «Штандар» Таўбін імкнецца супроцьставіць заняпаду капіталістычнага сьвету—росквіт Савецкага Саюзу, паказаць веліч Леніна, паказаць страх перад гэтым магутным вобразам сусьветнага капіталізму, фашызму.

І вось—відаць ім шкло
І твар шкляны наскрозь...
... Тут сэрца дзён жыло
І сьцяў яго склероз..
І ўсім ім—чатыром
Той твар сказаў адно...
І ўсе яны нутром
Адчулі прорвы дно.
Адзін нэрвовы ўздрыг
Скамечыў чатырох...

У вершы «Штандар» Таўбін прабуе паказаць нарастаньне інтэрнацыянальнае еднасьці ў рабочых капіталістычных краін. Інтэрнацыянал, які сьпяваюць разам з савецкімі матросамі, што прыехалі ў Паўночнае мора, брытанскія матросы—зьяўляюцца сымбалем гэтае еднасьці:

«Шумі-ж ты, шумі,
Інтэрнацыянал
Над шэрай наверхняй Паўночнага
мора.

Да фашысцкіх замежных банд, да сусьветнага імпэрыялізму Таўбін прасякнуты сапраўднай гострай нянавісьцю.

Аднак, зборнік Таўбіна «Знаёмства чатырох», ня гледзячы на адзначаныя станоўчыя бакі яго,—не прасоўвае Таўбіна з спадарожніцкіх позыцый—уперад, у наблізкэньні да пролетарскай літаратуры.

У чым-жа тут справа?

Таўбін ня змог нам у гэтай кніжцы паказаць усю страшную прорву эканомічнага крызісу, які гіганцкімі крокамі нарастае штодня ў капіталістычным сьвеце. Ня змог нам паказаць мільённыя масы беспрацоўных, абяздоленых,—страшная помста якіх, перарастае ў організаваную сілу, сілу магільшчыкаў капіталістычнага сьвету. У мастацкіх вобразах Таўбін не паказвае нам, што адзіны выхад з эканомічнага крызісу, з голаду, з холаду для мільёнаў абяздоленых—гэта змаганьне, соцыяльная рэволюцыя. Таўбін—нават у сваім нязначным паказе таго вялікага змаганьня, якое адбываецца ў капіталістычным сьвеце паміж рабочай клясай і буржуазіяй—ігноруе кіруючую ролю комуністычнае партыі, якая стаіць на чале пролетарыяту.

А гэта такія зрывы, палітычныя зрывы, якія мы ніводнаму пісьменьніку дараваць ня можам, за якія мы павінны жорстка крытыкаваць.

Поэта не зразумеў і сапраўднае здрадніцкае ролі соцыял-дэмакратыі, якая ператварылася ў лёкаяў буржуазіі, не зразумеў усяе велічы нарастаньня інтэрвэнцыі супроць Савецкага Саюзу, якая шалёна рыхтуецца капіталістычным сьветам.

Замест гэтага паказу супярэчнасьцяй, клясавых суадносін, клясавага змаганьня,—Таўбін у мастацкіх вобразах, просталінейна, паказваючы капіталістычны сьвет, супроцьстаўляе яму Савецкі Саюз.

У некаторых мясьцінах гэтага зборніку ёсьць проста грубыя політычна няправільныя моманты. У вершы «Батум» поэта паказвае моцны вобраз фашыста і яму супроцьстаўляе малады х матросаў карабля:

Колькі вас гэткіх—
Добрых, вясёлых абліччам
Маладых хлапцоў комсамольскага
ўзросту.

І вось гэтыя хлапцы комсамольскага ўзросту паказаны, як пасыўныя, якія, «жарацца ў доміно», зразумела, што яны ў паказе Таўбіна ня могуць быць сілай, якую можна супроцьставіць вобразу імпэрыялістычнага драпежніка.

Паказ тых процэсаў, якія адбываюцца ў Савецкім Саюзе, у Юлія Таўбіна спрошчаны. Таўбін ігноруе, абыходзіць моўчкі процэсы нашага соцыялістычнага наступу на рэшткі капіталістычных элемэнтаў у нашай краіне і шалёнае супраціўленьне гэтых капіталістычных элемэнтаў. Для поэты існуе пакуль-што адна катэгорыя для мастацкай характарыстыкі Савецкага Саюзу—ўзрост, дужасьць. Няма мастацкага раскрыцьця таго, што гэты ўзрост наш, дужасьць нашая—заваёўваецца ў бойках з клясавым ворагам.

Творчы мэтод Таўбіна мае ў сабе значныя ўплывы буржуазнае поэзіі. Ідэалістычныя элемэнты яго творчага мэтоду моцна бытуюць у гэтым зборніку поэты.

Ідэалістычнае эстацтва (з романтычнай афарбоўкай), пасывізм, спробы адыходу ад нашае складанае і багатае супярэчнасьцямі рэчаіснасьці,—у сьвет эстэтычных гукаў, фарбаў, псыхолёгічна складаных адценьняў, замкнутых у непарушную і надземную лірычную поэтаву душу—дужа адчуваюцца ў творчасьці Таўбіна (раней «Лірычныя хваляваньні», цяпер пачатак зьмешчанай тут поэмы «Таўрыда»).

У гэтых адносінах для творчасьці Таўбіна надзвычайна паказальным зьяўляецца верш «На ўвесь свой дужы рост» (не ўваходзіць у гэты зборнік—друкаваўся ва «Узвышшы»).

У вершы поэта гаворыць пра мітынг у колгасе—прысьвечаны прыезду трактароў. У канцы мітынгу пяюць Інтэрнацыянал. І от поэту цікавіць не соцыяльнае значэньне таго, што гэты трактар зьявіцца моцным вагаром у соцыялістычнай пераробцы вёскі, пра што відаць і гаварылі на мітынгу. Не! Яго цікавіць зыключна эстэтычны бок справы. Поэту цікавяць асобныя ізоляваныя гукі, адценьні гукаў—Інтэрнацыяналу, які здалёку даносіцца да яго.

«...Паўстань, праклятцем ка...»
І барабанаў дрож...
Уздымалася рака,
Як на радзіме Сож
І рвалася труба:
«Ні бог, ні цар, ні ба...»
І тэнор пачынаў
«Інтэрнацыянал».

Гэта найбольш яскравы прыклад з шкоднага нам «эстэтызаваньня» ў поэзіі Таўбіна.

Ідэалістычныя рысы поэзіі Таўбіна мы маем і ў вершы—«Норд»—«прыродным», «фізыолёгічным» да апошняга радку. Чалавек тут ізоляваны Таўбіным ад клясавага змаганьня паказваецца выключна, як моцная фізыолёгічная сіла ў змаганьні з прыродай. Больш таго, праз гэтае змаганьне з прыродай, абыходзячы клясавы падзел чалавецтва, Таўбін імкнецца ўстанавіць нейкае «адзінае радство» паміж людзьмі «усіх вякоў і народаў». У гэтым вершы ў Таўбіна асабліва выяўляецца неразуменьне соцыяльнае сутнасьці тых новых соцыялістычных людзей, якія растуць у нашай краіне. «Норд» бярэцца за сымболь дужнасьці, мужнасьці для ўсяго чалавецтва «ўсіх вякоў і народаў».

«Норд»—аднолькава гартаваў «коньніка-скіфа» і «мужнага скандынава» і «цьвёрдага англосакса».

Спакойны кельтаў бард
Набыў у Нордах гарт.
Шумеў той Норд
Амундсэну і Андрэ.

І вось пасьля гэтага пераліченьня Таўбін ставіць пытаньне:

..І ці ня той-жа Норд
У нашых венах мкне
І зараз вам і мне
Шуміць крывёй аорт.

Гэтая лінія ў Таўбінавай поэзіі вядзе да простага змазваньня клясавага змаганьня ва ўсе часы гістарычнага разьвіцьця. Таўбін, беручы чалавека, як прыродную, фізыолёгічную істоту, не разумее прынцыповае розьніцы паміж «прыроднай загартаванасьцю» людзей нашай эпохі, людзей нашае клясы і прыкладам Амундсэнам і Андрэ—людзей «капіталістычнае клясы».

Змаганьне новага соцыялістычнага чалавека з прыродай, авалодваньне ім прыроды, будзе прынцыпова адрозьнівацца ад змаганьня людзей другіх клясаў мінулых эпох.

Тое, што Таўбін прабуе ўстанавіць нейкае фізыолёгічнае «радство» паміж «людзьмі ўсіх вякоў і народаў»—паказваюць і вершы «Экзамэн», дзе побач з дробнабуржуазнай позай у здачы экзамэну пролетарыяту на поэтаву годнасьць—будаўніка соцыялізму рабочага, поэт разумее ў першую чаргу, як «прыродную», а не клясавую істоту:

Вам, маім аднагодкам,
Муляром стромкай рані,
Гэтых гукаў паводка,
Каб жыла з мулярамі.
Бо вы—кроў з майго цела,
Бо вы ўзор чалавека...
Людзі справы насьпелай
Сок дваццатага веку.

Да якіх-жа зывадаў мы прыходзім на аснове кароткага агляду зборніка «Знаёмства чатырох»?

Гэтым зборнікам Таўбін пакульшто застаецца на правых спадарожніцкіх позыцыях. Галоўны вораг Таўбіна ідэалістычная мішура, якая закрывае поэту багацьце і сапраўды поэтычную веліч нашага веку. З гэтай ідэалістычнай буржуазнай мішурай Таўбіну трэба змагацца і змагацца праз уключэньне ў практыку соцыялістычнага будаўніцтва, праз аўладаньне адзіна-рэволюцыйнай тэорыяй пролетарыяту—марксызму-ленінізму.

Крокі наперад ад «Знаёмства чатырох» робіць «Таўрыда»—поэма пра перасяленьне яўрэяў у Крым, і яшчэ ў большай ступені новая аповесьць поэты «Доктар Батурын».

«Доктарам Батурыным» Юлі Таўбін імкнецца давесьці, што самая высокая, моцная і глыбокая культура, навука, самая прыгожае мастацтва вольнае ад капіталістычных «гандлярскіх ланцугоў» творыцца і будзе створана ў СССР.

Будзем спадзявацца, што гэтыя задачы, якія аповесьцю «Доктар Батурын» Таўбін ставіць перад сабой, ён у творчасьці рэалізуе і тады ён бязумоўна і ідэёва і мастацкі пакіне далёка за сабой кнігу «Знаёмства чатырох».

х) Гэты артыкул зьяўляецца прадмовай да кніжкі Ю. Таўбіна «Знаёмства чатырох».

Пад знакам росту

19, 20 і 21 сакавіка праведзена першая конфэрэнцыя Віцебскай асоцыяцыі пролетарскіх пісьменьнікаў. На конфэрэнцыі заслухалі два асноўныя даклады: «Соцыялістычнае будаўніцтва і задачы беларускай пролетарскай літаратуры» і даклад пра работу Віцебскай АПП.

Конфэрэнцыя, праведзена пад знакам жорсткай крытыкі і самакрытыкі ўсёй белаппаўскай работы і зьяўляецца яскравым паказальнікам росту ўсяе беларускае пролетарская літаратуры і нашага масавага пролетарскага літаратурнага руху, паказальнікам правільнасьці нашай літаратурна-політычнай лініі, якая праводзіцца на аснове генэральнай лініі партыі. Конфэрэнцыя падагуліла значныя творчыя дасягненьні ўсёй Віцебскай асоцыяцыі і яе нацыянальных сэкцый, дала акрэсьленую ацэнку творчасьці паасобных пісьменьнікаў, творчасьці паасобных рабочых-ударнікаў, заклікаўных за апошнія часы ў літаратуру.

Акрамя шэрагу таварышоў, якія вядомы нам па сваёй ранейшай творчасьці (Жыткевіч, Люгоўскі, Мазуркевіч, Філіпецкі) у Віцебскай асоцыяцыі зьявіліся новыя творчыя адзінкі ў большасьці сваёй рабочыя-ўдарнікі, якія працуюць на віцебскіх прадпрыемствах. Да такіх таварышоў трэба аднесьці Пятра Шыракова, Жалезьняка, Казанскага, Фрумкіна, Секача, Гандлеўскую, Ізраіліта, Ралеса, Цырліна і інш. Іх творчасьць, органічна зьвязаная з жыцьцём і побытам рабочых мас, з работаю нашых фабрык і заводаў, са змаганьнем за прамфінплян, соцыялістычным спаборніцтвам і ўдарніцтвам, шырока рэалізуецца на старонках газэт і часопісаў, на старонках фабрычных шматтыражак. Але пры ўсіх бязумоўных дасягненьнях асоцыяцыі па заклікў рабочых-ударнікаў у літаратуру гэтую работу асоцыяцыі нельга прызнаць яшчэ здавальняючай на сёнешні дзень. Віцебск—адзін з буйнейшых нашых прамысловых цэнтраў, які мае шмат фабрык і заводаў. Таму і заклік рабочых-ударнікаў у літаратуру, усю масавую работу асоцыяцыі можна было правесьці ў значна большых памерах. Да гэтага часу не забясьпечана таксама сталая сыстэма тычная работа па марксысцка-ленінскаму выхаваньню заклікаўных ударнікаў па падвышэньню ўзроўню іх сьветапогляду, па разгортваньню агульнай зытворчай вучобы з новымі пісьменьніцкімі кадрамі. Віцебская асоцыяцыя сваімі ўласнымі сіламі і сродкамі ня справіцца з такімі адказнымі задачамі. Тут павінна прыйсьці на дапамогу ёй пролетарская грамадзкасьць гораду, у першую чару партыйная організацыя раёну, профэсійныя організацыі і ўстановы. Трэба дамагчыся такога становішча, каб работай рабочага літаратурнага гуртка цікавіліся і кіравалі партыйная і комсамольская ячэйкі, партыйны колектыў, фабзаўком. Кіравалі-б несьлі адказнасьць, ведалі, што рабочы літгурток, што пролетарскі літаратурны рух займаецца іхняй, а не каго-небудзь іншага справай. Толькі пры гэтай умове мы зможам забясьпечыць далейшы здаровы рост Віцебскай асоцыяцыі, яе далейшыя творчыя дасягненьні, яе па сьпяховы ўдзел у нашым агульным змаганьні за гегемонію пролетарскай літаратуры.

Конфэрэнцыя паклала пачатак разгортваньню творчай дыскусіі ў Віцебскай асоцыяцыі. Дыскусія адзначыла адставаньне пролетарскай літаратуры ад агульных тэмпаў і ўзроўню соцыялістычнага будаўніцтва і вызначыла шляхі ліквідацыі гэтага адставаньня: узмацненьне марксысцка-ленінскага выхаваньня, авалодваньне ленінскай філёзофскай спадчынай і пролетарскім творчым мэтодам, мэтодам дыялектычнага матэрыялізму. Трэба толькі пажадаць, каб гэтая творчая дыскусія сыстэматычна праводзілася ў організацыі і ня сыходзіла-б са сваіх прынцыповых вышынь.

Таварышы з яўрэйскай і польскай сэкцыі ў сваіх выступленьнях падкрэсьлівалі недастатковую ўвагу да іх работы, недастатковую дапамогу з боку нацыянальных сэкцый БелАПП. Спрэчкі выявілі магчымасьць організацыі ў Віцебску латышскай сэкцыі і Віцебскай асоцыяцыі ў бліжэйшыя часы трэба стварыць гэтую сэкцыю, паколькі на прадпрыемствах гораду працуюць шмат рабочых латышоў, якія прымаюць удзел у літаратурным жыцьці, цікавяцца літаратурай, некаторыя пішуць мастацкія творы.

Конфэрэнцыя прайшла пры значнай зацікаўленасьці да яе работы з боку пролетарскай грамадзкасьці гораду. Яе віталі прадстаўнікі розных грамадзкіх організацый і чырвонаармейскіх частак. Сакратар партыйнага раённага комітэту т. Судакоў, што выступіў на конфэрэнцыі заклікаў пролетарскіх пісьменьнікаў да яшчэ большага наблізкэньня да агульных задач соцыялістычнай рэконструкцыі краіны, да актыўнага ўключэньня ў штодзенную практыку соцыялістычнага будаўніцтва. Прадстаўнік комсамолу паказваў на слабы ўдзел асоцыяцыі ў агледзе маладзёжнай літаратуры, заклікаў да шчыльнай работы з комсамолам у стварэньні баявой комсамольскай літаратуры.

Конфэрэнцыя вынесла шэраг пастаноў пра далейшую перабудову ўсёй сыстэмы сваёй работы ў адпаведнасьці з апошнімі дырэктывамі партыі, з лістом таварыша Сталіна, з пастановамі XIV зьезду КП(б)Б і XVII усесаюзнай партыйнай конфэрэнцыі, вызначыла асноўныя задачы па падрыхтоўцы да XV гадавіны Кастрычнікаўскай рэволюцыі. Конфэрэнцыя ўзяла на сябе абавязак правесьці шырокую падрыхтоўку да гадавіны, як па лініі літаратурна-масавай работы, так і па лініі сваёй творчасьці, спаборніцтва між сваімі літаратурнымі гурткамі на годнасьць лепшага гуртка насіць імя XV гадавіны Кастрычніка і пастанавілі выклікаць на спаборніцтва Гомельскую АПП.

Конфэрэнцыя зьвярнулася з просьбай да газэты «Віцебскі пролетары» аднавіць выданьне штомесячна літаратурнага дадатку «Штурм».

Для конкрэтнай дапамогі ў праведзеньні конфэрэнцыі БелАПП'ам была командыравана брыгада ў складзе т. Лынькова, Александровіча, Хведаровіча і Баранкі.

Б.

Паклёп на комсамол, падфарбаваны паталёгіяй

Перад намі маленькі зборнік Сяргея Знаёмага «За дамбаю», дзе аўтар паставіў сябе за задачу паказаць тое новае, што ўнёс Кастрычнік у адносіны людзей, адлюстраваць будаўніцтва на нашых фабрыках, быт і працу комсамолу. Усё гэта добра, але... суб'ектыўныя намеры аўтара, якімі-б яны добрымі ні былі, так і засталіся добрымі пажаданьнямі, бо аўтар тут пашоў па працярэбленай дарожцы няглыбокай, об'ектыўна няверпай трактоўкі пытаньняў.

Паказаць комсамол на працы, паказаць яго ўдзельнікам і памочнікам партыі ў змаганьні за лепшае выкананьне прамфінпляну—усё гэта актуальна, усё гэта нам патрэбна. Усяго гэтага і трэба было чакаць ад нарысу пра комсамол «Каця Астаповіч», але замест гэтага тут, перад намі праходзіць пад выглядам комсамольцаў цэлая галерэя мяшчан, плюгавенькіх, пошленькіх, у цэнтры ўвагі якіх на першым месцы стаіць так званая проблема каханьня ў сваім жывёльным аголеным выглядзе. Так сакратар комсамольскага колектыву Клышко, былы чонавец, у якога «за плячыма пяцігадовы комсамольскі стаж», вельмі заняты вырашэньнем «проблемы», як «узяць» новую дзяўчыну, ён успамінае, «як ён уляпетваў за Рывай Гельфанд, покуль у сябе дома не... дасягнуў свайго... Цяжэй было з Танькай Грынько, ніяк не ўдавалася ўламаць, ты і памілуеш, і пацалуеш, а як толькі... дык... і то аднаго разу ня вытрымала, сама аддалася»... І так комсамолец-актывіст, кіраўнік усёй комсамольскай організацыі на заводзе ў ролі... неабмежаванага распусьніка.

Але можа гэта паасобны выпадак, можа аўтар гэтага брыдкага распусьніка, які прыкрываецца комсамольскім білетам, выкрывае потым? Можа астатняя комсамольская маса працуе? Не, нажаль, перад намі цёмны, беспрасьветны фон. У той час, як фабрыка выпускае продукцыю дрэннай якасьці, калі рабочыя займаюцца пагалоўнай п'янкай—комсамольцы весяляліся: «яны садзіліся за стол, ставілі спатыкач, дзяўчаты чырванелі... пасьля гоман, сьмех, пацалункі, п'яныя з прыцмокам»...

Адным словам аўтару ў смакаваньні «моцных пацалункаў» і «голых кален» здолеў-бы пазайздросьціць і «сам» Малашкін. А Панцелеймон Романаў можа павучыцца ў абліваньні брудам ленінскага комсамолу, у мяшчанскім аплёўваньні яго.

Беручы паасобныя выпадкі, якія так ці інакш маглі мець месца ў жыцьці, аўтар узводзіць гэта ў ступень мастацкага абагульненьня, не супроцьстаўляючы, не даючы ніводнага дадатнага вобразу, вось чаму атрымаўся суцэльны малюнак—уся маса комсамольцаў п'янствуе, распусьнічае.

Але гэтага яшчэ мала. Робіцца нячуваны паклёп трацкісцкага характару на партыю, якая паўстае тут перад намі, як група дрбных буржуа, абывацеляў. Вось як паказвае аўтар удзел партыйнага колектыву ў выкананьні прамфінпляну, іх «зацікаўленасьць вытворчасьцю»: «у цэхячэйцы справы былі кепскія... Манія пабудовы новых хат уласных захапіла комуністаў. Як толькі гудок—бягуць яны (комуністы) дамоў то завалінку рабіць, то страху крыць»... І так партыйцы-абывацелі, перараджэнцы. Комэнтарыяў, як кажуць, ня трэба. Усё гэта атрымалася таму, што аўтар ня здолеў даць малюнак хатняга побыту партыйца ў сьвятле клясавай практыкі пролетарыяту, а дае нам гэтыя вобразы з пункту погляду вузкага абмежаванага дробнага буржуа. Аўтар ня здолеў дыялектычна паказаць, выкрыць опортуністаў на фабрыцы, мяшчан, ён ня здолеў ускрыць тыя соцыяльныя прычыны, якімі абумўлены гэтыя зьявы.

Таксама цікава, па-свойму «орыгінальна» аўтар вырашае проблему новых кадраў, проблему броні. Тут аказваецца ўсё вельмі проста. Нічога, бачыце, не зьмянілася: майстры замест таго, каб вучыць фабзайцаў, пасылаюць іх на пабягушкі, усёроўна як у «добрыя» старыя часы. Усё гэта робіцца пад носам партыйнага бюро, але гэта яго ня цікавіць, бо сам сакратар колектыву аказваецца таксама думае толькі пра тое, «як яе цалаваць было добра ў мяккія чырвоныя вусны». Цэнтральны вобраз гэтага нарысу Кацю Астаповіч, гэтую бязьдзейную пошлую мяшчанку, якая ад таго, што яе абманулі, хоча атруціцца (Карамзінаўская Ліза жыве!), аўтар хоча яе паказаць у процэсе працы новым чалавекам. Але добры намер паказаць сваіх герояў у дынаміцы іх разьвіцьця не дасягнуў сваёй мэты, бо аўтар ня здолеў ускрыць ва ўсёй паўнаце супярэчнасьці іх росту, ён ня здолеў паказаць тыя глыбокія зрухі, якія абумовілі сабой соцспаборніцтва, ударніцтва, як новыя формы працы. Усе гэтыя процэсы даюцца вельмі мэханістычна, правільней кажучы—пра гэта ўсё аўтар проста расказвае дрэннай газэтнай мовай. Атрымалася простае эмпірычнае награмаджэньне фактаў без усялякай спробы іхнага глыбокага асьмысленьня. Атрымалася схэма, бледная, мастацкі неапраўданая. Аўтар у гэтым творы дапускае выразна антысэміцкія выпады. Яўрэі паказаны толькі як гандляры, набожныя клерыкалы, майстры, якія прымушаюць бегаць сваіх вучняў «на пабягушкі». Бачыце, усё было-б добра, але бяда фабзайца, што яго прымацавалі да майстра яўрэя. У суботу майстар на работу ня выходзіць. Другі таксама быў прымацаваны да майстра Цьвік, зразумела, яўрэя, які яго эксплёатаваў. У ўяўленьні аўтара яўрэі—гэта тая аднолькавая маса гандляроў, набожных клерыкалаў, якія ў той час як «рускія» рабілі рэволюцыю, займаліся толькі тым, што: «абдурвалі бедных мужычкоў». У паказе аўтара яўрэі-комсамольцы—гэта брыдкія Тырцы Соскінд, былыя спэкулянты, якія мяняюць сваю скуру. Аўтар чамусьці ня ўбачыў яўрэяў працоўных, яўрэяў-рабочых, якія поплеч з беларускімі, расійскімі пролетарамі твораць рэволюцыю. Не ўбачыўшы гэтага, ён не паказаў нам гэтага яўрэя ў сваім творы.

Паўстае пытаньне, ці гэта выпадковае, ці гэта зусім законамернае працягваньне антысэміцкіх выпадаў у творчасьці? Твор «Каця Астаповіч», бязумоўна, мае сыстэму антысэміцкіх выпадаў.

Як аўтар паказвае ў мастацкіх творах процэс пераробкі людзей? Возьмем апавяданьне «Дні і людзі». Пісьменьнік падае факт пераробкі прагульшчыка Робэрмана ва ўдарніка. Вось як гэта пададзена: «прарыў... брыгадзіры апусьцілі галаву. Чаму? Комсамолец Робэрман прагуляў». Выхад. Каханка Робэрмана паштоўку ў руку сунула. «Не хачу з прагульшчыкам гуляць і баста... Крыўдна яму стала... дзень прайшоў... Ціха. На другі дзень Робэрман ужо комуну згуртоўвае». Бачыце, як проста—быў прогульшчык, але каханка казала «ня гуляем», і ўсё як рукой зьняло, назаўтра ён ўдарнік. Лёгка, проста, без перамаганьня цяжкасьцяй, але затое як схэматычна, як спрошчана!

Такога спрашчэнства, а часамі і апошленьня нашае рэчаіснасьці мы маем і ў зборніку «Дом № 31». Падаецца факт арганізацыі вытворчай комуны. І ўся гэта справа пачынаецца з «жучкі-сабакі». Раней бабы сварыліся. Потым «прыплёўся звычайны плюгавы сабачка». І вось на аснове «колектыўнага» карыстаньня сабачкам у іх вынікла ідэя колектывізму. Яны пачалі агульна карміць сабачку, затым парсючка—вось вам і «комуна».

У апошнім сваім творы «Паходы» (Маладняк № 11 за 1931 г.) аўтар паставіў мэтай паказаць вайсковую падрыхтоўку ў ВНУ. Тэма надзвычайна цікавая, але вырашэньне яе зусім няцікавае. Студэнты—лягернікі выступаюць тут, як размагнічаная маса, якая не ўзьнялася да разуменьня сутнасьці і патрэбы вайсковай дысцыпліны, пра якіх камандзір кажа: «інтэлігенцічына... лянуюцца».

Так партыец лягернік Краўлёў толькі і думае ў часе паходу, «як бы добра расцягнуцца і... да жонкі зьезьдзіць».

У «беднага Брукаша, якому загадалі камандваць аддзяленьнем, ад спуду і нечаканасьці... упалі штаны».

Астатнія лягернікі ў часе паходу заняты вырашэньнем «глыбока-філёзофскіх проблем», накшталт таго: «чаму чалавек, калі народзіцца, здолен працаваць праз дзесяць год, а ка была і конь праз адзін год».

Даючы пролетарскае студэнцтва ў выглядзе сьлюнявых інтэлегенцікаў, якія глядзяць на вайсковую падрыхтоўку як на пакуту, салдатчыну, і, ўзводзячы гэтым самым звычайны паклёп на студэнцтва, аўтар робіць ня меншы паклёп на чырвоную армію, даючы тут камандзіра, удзельніка грамадзянскай вайны наступным чынам: «увесь ён дваіцца. Надворна ён з намі вучыць падае каманды. Але як ён не змагаецца, цісвуць цені другога ўнутры захаванага чалавека, ён успамінае жонку, коўдру, якая спаўзла... і... аткрыла правая сьцягно».

Вось вам узорчык пашлейшага раманаўскага паклёпу на Чырвоную армію.

Усе пададзеныя факты гавораць, што ў Знаёмага не асобныя памылкі, а сыстэма шкодных установак. Супроць гэтых шкодных установак мы павінны змагацца.

Мы павінны узьняць сваю клясавую пільнасьці, каб даць больш адпору ўсякай літаратуры, якая ўзводзіць паклёп на нашу сучаснасьць.

М. Мэеровіч.

Пра некаторыя пытаньні творчага мэтоду БДТ2

БДТ2 стварыўся з Белдзяржстудыі, якая знаходзілася ў Маскве. Навучаньне ў студыі вялося па т. зв. сыстэме К. С. Станіслаўскага. Былі ўплывы на колектыў студыі з боку аднэй з частак «сыстэмы Мэйерхольда» (у той час ён разглядаў чалавека як толькі комплекс мышачных, спортыўна - тэхнічных навыкаў і рэфлекторных праў).

Вось з гэтым багажом, які, дарэчы, ня зусім тады быў усьвядомлены студыйцамі, распачаў колектыў сваю работу як тэатр.

За ўвесь першы пэрыяд работы тэатру (1926—1928) ня было ніякіх спроб парушыць гэтыя «непарушныя» ўстаноўкі, чаму дапамогай былое тагачаснае нацыянал - дэмакратычнае кіраўніцтва тэатру, якое вельмі «трогацельна» магло злучацца нават з вялікадзяржаўным шовінізмам, абы адарваць тэатр ад конкрэтных задач, якія сталі перад ім, як перад часткай нацкультурнага будаўніцтва.

Толькі ў 1928 г., пасьля жорсткай, сапраўды пролетарскай крытыкі, работы і напрамку тэатру з боку друку і партыйнай грамадзкасьці, партыя шэрагам конкрэтных мерапрыемстваў выправіла і накіравала тэатр на правільны шлях. Новая тэматыка, пролетарская крытыка, сувязь з прадпрыемствамі і рабочым гледачом, рэцэнзіі рабочага гледача, работа мастацка - політычнага савету, узмацненьне партыйнага кіраўніцтва—усё гэта пачало спрыяць правільнаму росту тэатру, усё гэта не магло не адбіцца і на творчым мэтодзе работы. Усё гэта дапамагло колектыву крытычна ацаніць пройдзены шлях.

У гэты пэрыяд тэатральнаму колектыву стала зразумела, што сам мэтод мае свае клясавыя карэньні і ідэолёгія, клясавая накіраванасьць вынаходзіць свае мэтоды. Пролетарыят усяго СССР падпарадкуе ўсе свае веды, сілы, волю, энэргію, энтузіязм барацьбе за пабудову соцыялізму. Перад тэатрам паўстала пытаньне: За каго ?З кім? Выбар быў зроблен. Тэатр стаў на шлях рашучай перабудовы. У пэрыяд 1928—1930 г. падрыхтоўвалася і ішла крытычная работа колектыву над пераглядам творчага мэтоду. Былі дасягненьні, іх можна ахарактарызаваць як інтуіцыйныя, яшчэ ня зусім усьвядомленыя крокі: «Разлом», «Рэйкі гудуць», «Простыя сэрцы». Былі і зрывы: Горад Вятроў», —сацыяльная трагэдыя, у аснове ўсё-ж апрацаваная ў межах «сыстэмы Станіслаўскага», паказала, што нават твор пролетарскага пісьменьніка, твор, які мае вялікую політычную насычанасьць і клясавую накіраванасьць, пры суб'ектыўна іншым жаданьні праца ўнікоў, об'ектыўна, дзякуючы мэтоду працы, аказалася рэччу ня зусім блізкай рабочаму гледачу.

1930-32 г. Дыскусіі пра творчы мэтод у літаратуры, трамаўская дыскусія, дакумант РАПП'у не маглі прайсьці міма БДТ2. Ужо ў пастаноўцы «Першая конная» колектыў зусім сьвядома шукае новых форм, мэтодаў усяе работы тэатру, адсюль найшчыльнейшая сувязь з Чырвонай арміяй, з рабочым гледачом, прэсай, прадпрыемствам. Соцыялістычныя мэтоды працы, ўдарніцтва і соцспаборніцтва (яны ўзьніклі ўпяршыню ў БДТ 2 пры пастаноўцы «Коннай»), робяцца асноўным мэтодам вытворчай работы тэатру. Тэатр намацаў правільныя шляхі і толькі мастацкая консэрватыўнасьць пастаноўшчыка «Коннай» (стары выхаванец МХТ) ня выкарыстала дасягненьняў тэатру. У Пастноўшчыка «Першй коннай» было ўмельства рэжысэра будаваць паказ, было ўмельства рэжысэрскі будаваць вобраз, але ня было клясавай устаноўкі пры раскрыцьці гэтых вобразаў. Калі мы ўсё-ж маем у паказе клясавую прыроду пэўнага вобраза, гэта трэба аднесьці галоўным чынам да ідэйнага, політычнага росту актора, да яго дасягненьняў. Калі ацаніць адносную вагу «імпэратарскай арміі» ў цэлым паказе, які павінен паказаць гэроіку «Першай коннай», альбо калі паслухаць схаванага «недзе ў вобла-ках» кіруючага, які па аўтару, «наша совесть», наша память» — робіцца зразумелым, што рэжысэр, карыстаючыся «незыблемастью» акторскіх прыёмаў «сыстэмы Станіслаўскага», ня здолеў да канца вычарпаць магчымасьці колектыву, не зразумеў шляху яго разьвіцьця.

У рабоце над «Качагарамі» вопыт «Коннай» па сувязі з рабочым гледачом быў улічаны і зроблены значны крок наперад. Гэты ўдзел рабочых брыгад з прадпрыемстваў, якія контралявалі, выпраўлялі хібы тэатру рэжысэра, аўтара, актораў у процэсе самае работы. Брыгады ўносілі прапановы, якія ў сваёй большасьці былі тэатрам улічаны і памылкі сваячасова выпраўлены.

Актора тут цікавіць ня самы вобраз, як яго (актора) адносіны да вобраза. Актор сьвядома і адкравенна дэмонструе гэта ў паказе. Рэжысэра цікавіць галоўным чынам клясавая накіраванасьць, ідэі паказу, палажэньні ў п'есе і сытуацыі, якія ён ускрывае пры дапамозе дзейнае асобы. Вось, на маю думку, самае слабое месца ў пастаноўцы.

Дадатны бок работы над «Качагарамі» гэта тое, што, працуючы над гэтай п'есай, БДТ2 выразна паставіў пытаньне пра творчы мэтод і практычна пачаў работу над пераглядам творчае сыстэмы БДТ 2.

Мне здаецца, што мэтод работы над «Качагарамі» зусім законная рэзкая рэакцыя на мэтоды работы да гэтага часу, а таму тут ня ўнікнуты памылкі «левацкага» парадку, таму наяўнасьць схэматызму.

Бязумоўна, мэтод работы над «Качагарамі» — гэта не заканчальны этап, гэта не станаўленьне тэатру, гэта толькі першая практычная сьвядомая спроба БДТ 2.

У сваёй далейшай рабоце над «Напорам» тэатр замацоўвае ўсе дадатныя бакі, карыстаючыся вопытам «Коннай» і «Качагараў» і ідзе далей, да авалоданьня марксысцка - ленінскай мэтодалёгіяй.

Тэатр імкнецца максымальна ўцягнуць гледача ва ўдзел у паказе, тэатр імкнецца з пасыўнага «созерцания» атрымаць актыўнага супрацоўніка і памочніка ў стварэньні паказу.. У рабоце над «Напорам» тэатр ставіць сабе задачу вызваліцца ад суб'ектыўнага ўспрыняцьця яе рэжысэрам і акторам, вызваліцца ад выпадку.

Цяпер адносна спадчыны МХТ. Ці ўсё трэба з яе адкінуць? Не. Патрэбна суровая пераацэнка, патрэбна выкарыстаць усё, што ёсьць у ёй здаровага, здольнага дапамагчы паказу на сцэне жывога чалавека нашага часу—ударніка, будуючага сацыялізм.

Гэта толькі некаторыя, дрэнна зрэдагаваныя думкі і факты. Абсолютна зразумела, што да часу, пакуль колектыў тэатру не авалодае мэтодам дыялектычнага матэрыялізму, як асновай творчага мэтоду, ён ня здолее выявіць клясавую сутнасьць зьявішчаў, не здолее працаваць над Магнітабудамі тэатру. БДТ 2 паставіў сабе за мэту стаць сапраўдным пролетарскім па зьмесьце, нацыянальным па форме тэатрам. Працаўнікі БДТ 2 сабе гэта ўяўляюць, асьведамляюць і ўпарта за гэта змагаюцца.

М. Міцкевіч.

Б. Мікуліч „удар.“ / павяданьні. БДв, 110 стар. Цана 70 к

Барыс Мікуліч належыць да ліку белаппаўцаў - празаікаў, якія вылучыліся за апошні час сярод нашай літаратурнай моладзі. Рэцэнзуемы зборнік складаецца з 4-х твораў: «Ворагі», «Удар», «Цагельня» і «Прарыў».

Тэмамі сваіх апавяданьняў аўтар бярэ сучасную рэчаіснасьць, спрабуе адлюстраваць працу рабочых на вытворчасьці, барацьбу за прамфінплян, ударніцкі рух і колгаснае будаўніцтва. Пры ўсёй актуальнасьці гэтых тэм і сваім імкненьні да політычнай завостранасьці, аўтар аднак часта сьлізгае па паверхні, абмяжоўваецца фіксацыяй фактаў, ня імкнецца да глыбокага і грунтоўнага аналізу апісваемых зьяў, які мы зараз павінны патрабаваць ад кожнага пісьменьніка.

У апавяданьні з вясковага жыцьця «Ворагі», якое чамусьці названа «поэмай», у цэнтры ўвагі аўтара знаходзіцца не клясавая барацьба і дыфэрэнцыяцыя, а ... праблема каханьня паміж даеверам і братавай жонкай. Нялюбы муж (соцыяльны стан якога да рэчы, ня высьвятлены) вядома аказваецца і зладзеем і п'яніцам і няпрыхільнікам колгаснага будаўніцтва.

Колгаснае будаўніцтва разгортваецца самацёкам, бяз усякага ўдзелу партыі, без намёку на клясавую барацьбу і кулацкае супраціўленьне. Лірычная канцоўка «поэмы» паказвае, што аўтар ня лічыцца з рэальнымі цяжкасьцямі колгаснага будаўніцтва на сучасным этапе, якія мы павінны ўпарта перамагаць шляхам організацыйнагаспадарчага ўмацаваньня колгасаў, а ўспрымае рэчаіснасьць лёгка і павярхоўна.

Апавяданьне «Удар» прысьвечана за прамфінплян на гуце, барацьбе супроць лодыраў, рвачоў і прагульнікаў. Аўтар здолеў паказаць тых перадавых рабочых, якія ўдарна працуюць на вытворчасьці, лічаць сваю работу «справай гонару, адвагі і гэройства».

Але ў «Ударэ» дапушчана політычная памылка. Затушована роля партыйнай організацыі, якая, паводле аўтара, цалкам замкнулася ў сваім шалупіньні, патурае рвачом і прагульнікам і нават заціскае самакрытыку. Адзінымі людзьмі, якія ўзначальваюць барацьбу за працдысцыпліну і комуністычныя адносіны да работы, аказваюцца выключна комсамольцы—моладзь. Авангардысцкі характар гэтага твору выступае вельмі яскрава.

Апавяданьні «Цагельня» і «Прарыў» таксама прысьвечаны барацьбе з вытворчымі прарывамі. Першае з іх чамусьці абыходзіць моманты клясавай барацьбы, якая няўхільна павінна быць сярод рабочых новага прадпрыемства, выхадцоў з вёскі, толькі нядаўна прышоўшых на вытворчасьць.

Пры ўсіх адзначаных недахопах апавяданьні Б. Мікуліча напісаны жывой мовай, лёгка чытаюцца. Пісьменьніку трэба стала працаваць над сабою, унікаць павярхоўнасьці, больш грунтоўна прадумаць і вывучаць нашу рэчаіснасьць, аўладаць матэрыялістычна - дыялектычным падыходам. Толькі ідучы па-гэтаму шляху Мікуліч здолее даць цалкам добраякасныя творы, якія зьявяцца каштоўным укладам у нашу мастацкую прозу.

Я. З.

Адказны рэдактар Х. ДУНЕЦ

Выдае Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі

Друкарня імя Сталіна, Менск

Галоўлітбел № 531